

S O N G F R O M M Y H E A R T

ПІСНЯ
СЕРЦЯ

CHAIKA PUBLISHING LTD.

London

1964

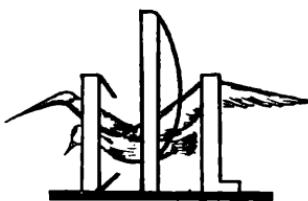
Olexander De

SONG FROM MY HEART

*When a man hath no freedom to fight for at home,
Let him combat for that of his neighbours;
Let him think of the glories of Greece and of Rome,
And get knock'd on the head for his labours.*

*To do good to mankind is the chivalrous plan,
And is always as nobly requited;
Then battle for freedom wherever you can,
And, if not shot or hang'd, you'll get knighted.*

LORD BYRON

Chaika Publishing Ltd.
London
1964

Олександер Де

ПІСНЯ СЕРЦЯ

*О, Книго Серця! Переживеш віки,
Й тебе колись мій син-онук згадає,
Від пороху обітре сторінки
І ще раз, мов молитву, прочитає!*

**Накладом В-ва »Чайка«
Лондон
1964**

Published by
CHAIKA PUBLISHING LTD
9, Thornfield Road,
LONDON, W.12, England

FIRST EDITION

Copyright by Chaika Publishing Ltd.
All rights reserved, including the right to reproduce
this book or parts thereof in any form

З ТОБОЮ!

Я народивсь з Тобою, мій народе,
З Тобою на землі-Русі зміцнів,
З Тобою я змагався за свободу
Під стягами дружин і козаків,

З Тобою я кровавився у шанцях
У боротьбі за незалежний Край,
З Тобою кілька раз я був вигнанцем
І кілька раз вертався в тихий гай,

З Тобою я є свідком цього віку,
Коли людина пнеться у блакить,
Щоби на місяць знести чоловіка
Й нові світила в космосі відкрить,

З Тобою йду я путами закутий
Під викрики зневаги і знущань,
Щоби до днів майбутнього прибути
Під дзвін тріумфу золотистих бань!

З Тобою вічно житиму, народе,
Так, як Земля в просторі без часу;
На аванпості — правди і свободи
З Тобою стяг до сонця піднесу!

1964 р.

ЛЕТИ МОЯ ПІСНЕ!

Лети, моя пісне, мое щире слово,
Ти ж бо навчилась вже літати!
Народ тебе вчує і ніжно-святково
Пригорне й закидає квітами.

Для нього я радість і сум виливаю
У пісню безсмертну крилату;
Вона на Україні до всіх завітає,
Мов явір вростеться під хатою.

Мов дзвін голосіння і крик перемоги,
Розлийся степами широкими,
І знов не шукай ти до мене дороги,
А впийся вишневими соками.

Чекай там на мене, мое щире слово,
Й не спи: ти ж навчилась літати!
Співай моїм людям, як пташка, чудово, —
Вони нас закидають квітами.

1959 р.

УКРАЇНО!

Ще юнаком з тобою розлучився,
Коли з стихією поплентавсь в світ . . .
Ти молода, а я вже постарівся
За цих останніх два десятки літ.

Розлука лиш тілесна, бо духове
Ми — в однім тілі, і одна в нас кров!
В розлуці я відчув значіння слова,
Що часто так вживаємо, — любов.

Маленьке слово, а яка в нім сила
Чудово-благородних відчуттів!
То ж стій впогорді: ти ж бо їх зродила
В серцях мільйонів дочок і синів!

І я впогорді теж буду стояти
З твоїми дітьми разом — не один!
Який щасливий я! Який багатий,
Що мені Мати ти, а я твій син!

1963 р.

СЛОВО

За прадавніх давен
Серед наших племен
Народилось маленькеє Слово.
Із віками росло,
Немов річки русло,
Поки влилося морем у мову.

Люди родяться, мрутъ,
Їх надбання живуть
Величаво з тріумфом, святково!
І одним з цих надбань
Блиском київських бань
Хрусталево красується Слово!

Слово — пісні краса,
Що живе у часах,
Як Земля в голубім ореолі;
Слово — гострий багнет,
Голосний кулемет,
Слово — ліки від смертної болі!

За прадавніх давен
Серед інших племен
Наше слово розсіялось всюди:
Серед скитів й татар,
Серед люду болгар,
Й серед дичі московської Чуді.

Тепер ті племена
Українські слова
Уживають, як рідне надбання.
Із заздрісних причин
Москвичин-»слав'янин«
Наше величне Слово поганить.

Воно ж вічне, живе,
Мов планета, пливе,
Мов чаюоче золото дзвонів!
З Словом — пісня краси
В атомові часи
Полонила серця міліонів!

Наше Слово — наш міт
Чує ввесь кволий світ!
Воно вічно бренітиме дзвоном!
Ні сліпий комуніст,
Ні москвич-шовініст
Наше Слово не знищать законом!

1964 р.

* * *

В темних голих закавулках ночами
Хриплим п'яним голосом ричить,
Наче ще підвєстись й впасти хоче він,
Цей нещасний збайдужілий світ.

Через попил і руїни готики
Не один кілометер пройшов;
Чи шукав що, а чи ні, усе таки —
Все згубив й нічого не знайшов.

Чи піде моя дорога колесом,
Як планетні еліпси орбіт?
Тоді я у самоті помолюся
І залишу цей сп'янілий світ.

Хай собі регоче до сконання він,
Хай упаде й непробудно спить!
Він не може мое серце зранене
Своїм сміхом п'яним залічить . . .

1959 р.

ГОЛОС

Через ліси і гори, і поля
я йду невпинно по моїм шляху
кудись у безвість, може в небуття,
але завжди безповоротно йду
налякано, невесело . . . Бо там,
де вже травою заросли сліди,
зістався Голос, той стотонний дзвін,
що мене кличе йти туди назад,
де босоніжки я топтав бур'ян,
де засипав під шепотом дорогий,
де тисячі разів Її уста
тулилися моїх дитячих щік,
де . . . Геть думи ці! Чи ще немало сліз?
Чому не може Голос замовчать?
І чи я можу перегнати час,
щоби втілитись в Голосі, тоді
бути одним, яким я був колись?
Вперед, вперед мій простелився шлях . . .
Безсило йду, здається, що лечу,
чи наче з хіттю дикою біжу
від Голосу, від зову »повернись« . . .

1958 р.

МОЯ КРАЇНО!

Моя Країно, ніжний самоцвіт,
Килим чудових квітів у росі
Ранковій, що мов променем перлин
При сході сонця відблиски кида!
Моя кохана, ти бо мов дівча
Ніжне й охайнє, вбралась до вінця,
Розвісивши пухнаті торочки
Своєї хустки на струнких плечах
Й повільно йдеш назустріч тих віків,
Що тобі славу уплетуть в вінок
Із квітів, зрослих на твоїх полях.
Ти є мов символ доброти й краси,
Багатства й слави! Як же можу я.
Тебе забутись, заненапастить,

Про тебе не співати моїх пісень,
І моїм дітям не складати казок
Й легенд про твою велич в давнині?
Хай той, хто батьківщини не любив,
(Бо зроду, мабуть, він її не мав!?),
Сміється з мене, як пусте диття!
Хай всі сміються — цілий кволий світ!
Для мене ти одна, і я — твій син,
Твій раб-співець незмірної краси
Й нестерпного страждання і твого
Веселого майбутнього життя!
То ж вір мені, Країно дорога,
Мій ніжний незамінний самоцвіт,
Що поки в моїх жилах тече кров,
Вірні тобі — любов моя і я!

1954 р.

ПОЕТОВІ

Мій земляче, син моєї мами!
Хоч чужі ми, але що ж, усе таки
Не стояти нам між полюсами
І хилитись до ідей без етики!

Нам життя безповоротне дано.
Чи ж на те, щоби воронням крякати?
Чи на те, щоб певно, бездоганно
Нести тягар, падати й не плакати?

Від утоми, що — миліше в світі?
Шо тепліше тілу, як не рани біль?
Не ізсапуй у городі квітів,
Залишивши будяки й бур'ян-кукіль!

Спів твій — голос із душі простої!
Нацо ж рикати гамами фальшивими?
Все віддай для цілі дорогої,
Ідеалам, що для нас є милими!

То ж по-щирому будем співати
Не розділені духово гетами!
Хай, земляче, усміхнеться мати!
Хай назвуть нас рідними поетами!

1963 р.

У ПАМ'ЯТЬ МАТЕРІ

Вже нема надії... А недавно
Ще плекав її, як найріднішу...
Думав, що зустрінемось і славно
Хоч разочок тепло Тебе втішу!...

Ти пішла й любов свою забрала,
Чисту щиру ласку до дитини...
Чи в подяку будьщо сподівалась
Від своєго зрадливого сина?

Я не міг, не вспів і не мав сили...
Обіцяю, що Тобі в заплату
Я любитиму, як ти любила,
Малишів, що кличутъ мене татом.

І вони також мене покинуть...
Взнають правду, як будуть батьками:
Почуття усякі швидко гинуть,
Вічним є — любов-опіка мами!

1963 р.

*Сестрі наймолодшій
присвячую.*

* * *

Багато раз земля й планети
Пройшли свій шлях колом орбіт;
Багато сліз в пісні й сонети
Я вилив за багато літ.

Води багато в Чорне Море
Дніпро й Дунай перелили;
Багато щастя й більше горя
З тобою ми пережили.

Ще гірше: долею судилося
Ні раз не бачитись в житті.
Проте завжди ти мені снилась
Й завжди мій дух к тобі летів.

І хоч, як кажуть, що Надія
Завжди є зрадливе дівча, —
Про нашу зустріч завжди мрію,
Про ту хвилину, що ввінча

Нас подарунком сліз гарячих,
Сліз радості, сміху життя.
Тую хвилину чую, бачу,
На її ждучи прибуття.

Виходь, сестричко, й під вербою
Слухай пташок сумні пісні.
Лиш раз зустрінемось з тобою,
Щоб вічно жити в одній сем'ї.

1959 р.

ВЕСНА

Білих хмарок кучеряве руно
Розігнав рукою теплий вітер;
На плечах струмочків в кручу зсунув
Скряхлий сніг, лишивши місце квітам.

Сірі лози в золото-сережки,
Мов дівки в намисто, уквітчались;
Понад річку з обох боків стежки
Бурянів голівки познімались.

Із зимівки пробудилася бджілка
Й з поцілунком на сережку сіла,
Їй привітно помахала гілка
І бруньки до сонечка відкрила.

У долину вітер з хмарки скочив
Й через сад у поле до вигону,
За собою розілляв охоче
Злотосміх щедровесняних дзвонів.

1964 р.

*   *

Наче на диво: хмари розступились,
І сонце кинуло сліпучий сміх,
Сірі будинки прикро нахилились
Під тіннями новобудов стрімких.
І сонце лле живучу силу в квіти
Й на ніжні пелюсточки черешень;
Дзвінким життям щебечуть мило діти
Хором не компонованих пісень!
Лише недовго: хмари надлетіли,
В дощі втопили молодечий дзвін;
Сірі будинки нижче ще присіли,
Немов би нахилилися в поклін;
Збиті з черешні пелюстки-перлини
Лицем припали на асфальтний шлях . . .

В очах моїх: від хати до долини
Сонце танцює в перлах-пелюстках,
Дитячий сміх сріблом весняних дзвонів
Розливсь струмком між гіллям черешень . . .

І я сльозу на пелюсточки зробив
З усмішкою до відгуку пісень . . .

1964 р.

*   *

Ніч присіла. Небо вкрилось зорями.
Місяць ізза лісу виповзав.
Він ховавсь між хмарами прозорими,
Через них дорогу пробивав.

Я дививсь, немов би приворожений,
Наче знов у свою ніч попав:
Всі деталі чітко були схожими
До картин, що свято зберігав.

І здавалось: верби обійнялися,
Місяць вліз скрапатися у став,
Карасі під берегом скидалися,
Тихо вітер з лозами шептав . . .

Десь далеко хлопці із дівчатами
Сумну пісню сумно затягли,
Й з голосами чистими, завзятими
Пісні жаль мені передали . . .

Десь затяг акордеон . . . Це ж — Франція!
Так далеко від моїх сторін . . .
І не спалося . . . Ще пізно вранці я
Із думками мчавсь наперегін . . .

Ніч бліділа. Зірочки ховалися.
Місяць десь побрів у бліду даль.
Думи всі кудись порозбігалися,
Лиш в душі болюче всівся жаль . . .

1962 р.

З МИNUЛОГО

Неначе вчора вечір кидав тіні
На змучені від спеки вулиці,
Як я дививсь на виставу в вітрині
І на троянду у твоїй руці.

Пізніше говорили ми про квіти
І сонячники, що врослися в тин,
І нам хотілось птахами летіти
Туди, де пахне степовий полин.

Ми не могли. Сміялася вітрина.
І ніч тулилась у глухі кутки.
Мені з'являлися Ятрань і калина,
Тобі ввижались потягів гудки.

Ми вдвох пішли. Наче в холоднім жарі
Світились галасливі вулиці.
Я заглядав у твої очі карі, —
Стискала ти троянду у руці.

Ми зупинились. Мов би все змінилось!
Щось шепотіли збуджені вуста.
І я відчув, як поле колосилось,
Зітхав вдоволено сріблистий став.

Байдуже, що сміялася вітрина,
І реготалися камінні вулиці!
Для мене стала вічністю хвилина,
Життям — троянда у твоїй руці!

1959 р.

НАД ТЕМЗОЮ

Великою дугою міст зігнувся,
Під ним хлюпоче скована ріка.
Стою й дивлюся: там угору пнуться
Нові будови. Велетень-рука
Велетня-крана у величнім жесті
Простяглася над ними у блакить,
Неначе масу прямокутних бестій
Хоче додолу знову повалить.
Вони стоять. Ростуть понад рікою,
Як символ часу. І ріка тремтить,
Тече і тихо гомонить з собою, —
Бетонний берег їй не повалить!

Стою і слухаю: грохоче місто
І стогне, мов бездонний океан . . .
Яке порожнє! В порожнечі — тісно . . .
З охотою я би пройшовсь на лан,
Або на луг, де Ятрань під лозою,
Як дівчина наспівує пісень,
Чи під вербу, що вмившися росою,
У танці проміня встрічає день . . .

Брудна ріка хлюпоче сумовито;
Над баржами знімається туман;
Над кам'яними блоками несито
Залізну руку витяг вежа-кран.

1963 р.

РАНОК

Сивий туман, як чайка до води,
Припав до верховин порослих лісом;
Шпилі високо вибилися з тьми,
Стоять, понуро дивляться на Фісен.
Ось сонце виповзло зза чорної гори,
Списом проміння кинуло між скали.
— Сонце весни! — пташки защебетали,
Затріпотіли листям явори.
Всміхнулося, як дівчина сватам,
Посеребрило сніжні схили гір,
Огнем засипало вершки хмарин.
Туман присів, мов злякане курча
Від золотого променя-меча
Й лицем припав до приспаних долин.

1946 р.

ПО ЕВРОПІ

I

П'ятнадцять літ! Немов би ще учора
По цих місцях блукав . . . Синенький ОСТ —
Тавро зневаги . . . Гордість чи покора?
Крім спогадів ще залишилось »щось« . . .
Не ті місця: з руїни до блакиті
Спинаються профілі плоских стін —
Новобудови у бетон залити
На попелі знеславлених руїн.
На вулиці, у парку, у трамваї —
Нові обличчя й усміх доброти.
Чи таємниці усміх не скриває,
Так як конверт нечитані листи?
Нагод шукаю усміх прочитати.
За кавою знайомлюся. І він,
Кому прийшлося інвалідом стати
І потім будувати із руїн
Нове життя на смітнику зневаги,
З приемністю пригадує ті дні,

Коли від куль нелічені лягали,
Яких, мабуть, він бачить увісні:
»Ну, що ж? Ми швидко залічили рани,
І жалю до минулого нема.
Якщо прийдеться — у колони станем, —
І атомова не страшна війна!
Нам лише Берлін забрати, об'єднатись,
А потім . . . « — думки він не доказав . . .
В очах моїх з'явилася рідна мати,
І полонений, що в багні лежав,
В багні, розмішанім в крові багряній,
В побитих пальцях затискав буряк,
Над ним сміявся сміхом дико-п'янім
Цілком тверезий підліток-войк;
Колони дики у шинелях синіх,
У кутих чоботях, у шоломах . . .
І відгук маршу відбивали стіни,
В душі будивсь часом приспаний страх . . .

Тікав від нього! В місті, де вітрини
Сміялися з »ерзацу« — новий світ!
Лише старий у душу свого сина
Батько втілив, як спадок-заповіт.
І через усміх доброти я бачу
Ту саму гордість, що будила страх,
Що у слізозах розплачливих гарячих
Жінок і вдів топила; й на полях,
Що в мирний час красуються хлібами
Під жайворонка голосистий спів,
Свої шляхи помітили хрестами,
Від яких сьодні вже нема слідів;
В очах веселих зісподу ретени
Виглядує ненависті проклін
Й бажання знов від Волги аж до Сени
Народи змусить падати до ніг.
Тікаю геть! Спинив таксівку, прошу:
»В Париж спішу застати літака . . . «
І на летовищі годину ношу
Пригнічення, що не згойть вікам!

Свистяль мотори. Земле, ти — убога!
 Але як гарно глянуть з висоти:
 Яка багата в зелені, розлога . . .
 Тобі під сонцем лищ цвісти, цвісти!
 Яка ти рідна ізза хмар пухнатих,
 Яка ненависна коли в ногах!
 Чому людина мусить грабувати
 Свого сусіда, немов той хижак?
 Людина вбога! Щастя тобі дане
 В саду п'яніть під солов'їний спів,
 В морі пшениці любуватись зрання,
 І засипати від ласкавих слів!
 Творить майбутнє: нових міст пейзажі,
 Доріг широких, зіп'ятих мостів;
 Пускати в простір смілі екіпажі
 Своїх найкращих дочок і синів;
 Співати пісню в ритм нових моторів,
 Під агрегатів джаз нових цехів;
 Смілу уяву викладати в твори
 На піdbудовах братніх початків!
 На принципах морального розсуду
 Виховувати новий світ людей,
 Щоб неповторним став час самосуду
 І панування нелюдських ідей!
 Щоби сусід в пошані зживсь з сусідом
 Без раси, класи, партії, вміння . . .
 З моїх думок регоче дійсність бліда,
 Прямуючи у безвість навмання . . .
 Моя сусідка мовби прочитала,
 Думок рої, що збилися в очах,
 І з усміхом тепло подарувала,
 Що ніжно так розлізлось по плечах.
 Розговорились. Трапилось — землячка!
 І рідна мова розплывлася в спів.
 Працює?
 Так. В бюро. Перекладачка.
 Замужня?
 Так. Плекає трьох синів.
 Батьки?
 З цим словом очі засмутились,
 Уста здригнулись. Тяжко спом'януть?

По матері сліди десь загубились . . .

А батько де?

Лиш усміхнулась чуть.

»Він був відважний! Дійсно, — був мужчина!

Від сорок другого по всіх фронтах

В »штрафнім« він перейшов аж до Берліна . . .«

Сльоза скотилася й сілася на устах.

Мовчали. Лиш гула машина вперто

Над простирадлом білих хмарок-дюн,

Наче хотіла синь небес роздерти,

Як свою жертву збуджений дикун.

»В Берліні вбили . . .«

»Хто?«

»А хто ж міг вбити?

Кажуть, що сталося в той день, коли

Всі аліянти сіли веселитись

За водкою наставлені столи.

Звичайно, за побіду пили тости . . .

Мій батько встав, чарку свою поклав,

Перепросив поважно чужих гостей,

Й до генерала русского сказав:

»Товарищ,

В різню цю гнав мене ти автоматом,

І сотні тисяч моїх земляків!

Аж тут примушений тобі сказати

В серці скіпіліх пару щиріх слів.

Прошу, дозвольте, — мужньою рукою

Він комісарів викрик зупинив, —

За правду я стоятиму горою:

За правду я в ув'язненні терпів!

Ти, — повернувсь до генерала сміло, —

Таких як я, під автоматом гнав,

Кидав без жалю на гарматне тіло,

Не визнаючи жодних людських прав.

Ти голосно засуджуеш минуле, —

Від Долгорукого до вбитого царя.

То чому ж з гострим зубом, як в акули,

Мов злодій вліз до НАШОГО двора?

Ласки від тебе ми просить не будем,

А за минуле прощення дамо, —

З себе ми горді, бо ми чесні люди,

Із підступом на тебе не йдемо.

Навіть не хочем того, що забрав ти:

Нашу культуру, мову і знання,
Лиш не чіпай історії і правди,
Що є достойні нашого звання.
Залиши землю нашу, двір і хату, —
В сем'ї своїй зуміємо прожить,
Якщо простягнеш руку, — чим багаті
Тим нагородим, як нам честь велитъ.
Нам »брата старшого« цілком не треба,
Друзів, — це так, але не ворогів.
Ми є дорослі, щоб самі для себе
Сади плекать серед своїх степів.
Хіба ти чуєш? Чуєш! I гнеш »матом«!
Від тебе ласки хто й коли зазнав?
Якщо тебе ми називаем катом,
Бо ж ти, — не хтось, — народ наш катував!
Ти ж висилав ті тисячні загони
У чорноземний степ наш для розправ,
З братів моїх ти вирізав погони,
Які тепер для себе почіпляв.
Ти заганяв нас у тайгу далеку,
По вінницях незчислених стріляв,
Ти зруйнував церкви, бібліотеки
I реготовавсь при полум'ї заграв!
Ти матір вбив, сиріт малих убогих
У інтернати без жалю загнав,
І їх нещасних хворих, босих, голих,
Замість добра — підступства научав.
НІ! Не кажи: робили все »нацмени«
(Твій нововитвір — »руsskій унтерменш«!),
ТИ все робив, як хворо-навіжений,
I вся вина твоя — ні більщ, ні менш!
В наших серцях ти виплекав ненависть
До всього »руssкого«, до тисяч тих,
Яких загнав ти в довгополі лави
I гнав отарою брудних сліпих,
Тих мертвих душ, яких на псів міняли
Твої діди й батьки, серця яких, —
Людські серця, — тепер позаміняли
На механічних двигунів німих!
Крім почуттів ми маєм розуміння,
Тому не станем проти тих людей,
Що віддають вже трете покоління
У жертву для загарбницьких ідей.

Ні, ворогів не хочемо ми мати!
Наш принцип: право на своє буття.
Сусідів всіх готові ми обняти
І в дружбі розбудовувать життя.
Імперій мури валяться, згорають,
І вітер по землі розносить дим.
Так і тебе, товаришу, сховають
На попелі, що лишить »третій рим«.
Глянь на вояка свого: без моралі
Гвалтує і старих, і малих дітей . . .
А ти його підніс на п'ядесталі
На сміх цивілізованих людей!«
Далі йому не дали говорити . . .
Може останнім він в Європі впав.
В моїй душі завжди він буде жити
Як батько, воїн, правди генерал . . . «
І не завважив, як хмарини руно
Літак крилом на двоє розідрав,
Й по її тілі понад місто зсунув
І на доріжку Орли курс забрав.
Ми прив'язались. І за руки взялись.
Чимось великим зблизились серця!
Майбутнє усміхнулось без коралів,
Минуле — дике, сіре, без лица.
Теперішнє? Який же я багатий,
Що дійсність народилася із снів:
Відчулося, що мій був її тато,
І я є татом її трьох синів!

III

Присіла Тріумфальна Арка сіро
Гудзом натягнутих шнурків-алей,
Як надбання народу, — символ, віра, —
Епохою нескорених людей.
Для них — це символ днів минулих здвигів,
Наполеона тріумфальних битв,
Над Макі хрест, надгріб'я їх могили,
Мітичний витвір щиріх просьб-молитв.
Мораль кокетки криється у тінях
Накинутих каштановим листком,
Хоча під Аркою врослис коріння
Розкритої повії Бальзаком.

Вони обидві — слава і розпуста
В п'янкім хрипінні всілись на бульвар,
І для алжирця з свого захалустя
Звисока світять, мов Волосожар.
Він йде голодний. Радий, що не в домі
Який в Європи центрі збудував.
Зігнутий, кволій. Світу невідомий
І не потрібний для нічних забав.
В новім творіні нової Європи
Новий закон його не береже:
Там »ауслендером« штовхають в боки,
Таврований тут вічно »лётранже«.

Із виноградників нові канали
Поєднують річки до рурських веж,
Нове прийдешнє прагнуть генерали,
Виходячи із кола власних меж.
Нова потуга з вакууму пнеться,
Кидає тінь на європейське тло —
Мов краб в болоті сліпо підведеться
І скотиться під друге Вотерло ...

Авто спинилось. Висунулась дама
Й привітно завітала. Відвернувсь.
Зареготалась Тріумфальна Брама,
І парижанин здивувавсь чомусь.
Сирість тепла відчулася з Марселя,
Запах сміття в арабських вулицях ...
Хотілося тікати у пустелю,
Де без асфальту простелився шлях!
Чи все побачив? Хіба більше треба?
Лиш одна справа, — декілька хвилин,
Щоби вінок від друзів і від себе
Зложити на гріб, де спочиває Він,
А потім в путь ...

1964 р.

ВОЛОДИМИР

1.

Ніч спить. Все спить. Спить від утоми Київ.
Стомлені битвами княжі дружини сплять.
Лише у замку Князя ще свічки горять,
І Князь не спить, — сидить, покірний mrіям,
Схиливши голову на стомлений п'ястук.
Для нього гомін криків перемоги,
Марші дружин, ліси, гори і доли,
Чи списом по щиту бронзовий стук
Навіть маленьким відгуком не вислизають
З вchorашніх славно пережитих днів.
Він встав. Правицею чоло провів,
І на огні свічок, що не згасають,
Він переможно, як руном вінків,
Свій загорілий усміх положив.

2.

Рука його, мов вилитий граніт,
Схопила ручку гострого меча,
Що перемогами князівство увінчав,
З'єднавши племена у моноліт!
Гарячими устами притулівсь до криці,
В поклоні воїна, князя князів,
Він на коліно із мечем присів,
Не випускаючи його з правиці.
Меч — сила; меч веде до перемог
Над дикими наїздами зі сходу;
Меч переможцем у тяжких походах
Виводив Володимира з залог;
Меч Володимира вінками увінчав!
І він підвівся, спершись на меча.

3.

Із сутінків кутка, як ніжна тінь,
У плахті із осінніх кольорів,
Величним ходом олімпійських дів,
Ввійшла Княгиня вмерлих поколінь.
»Я чула, Володимире, як ти
Поклона склав перед своїм мечем.

Меч не є сила, і одним мечем
Ніхто не може цілі осягти.
Я знаю, бо ще вітер не зітер
З моєї пам'яти минулих днів:
Багато з тих, хто із мечем ходив
Від того самого меча помер.
Меч не є сила. Сила в дусі тих,
Хто меч тримає для ідей святих».

4.

З цими словами ніжна Ольги тінь,
Величним ходом княжої ходи
Пішла від Володимира туди
Звідки з'явилася — у холодну тінь.
Благальним рухом, прозьбою-плачом
Князь повернути хоче Княжни дух . . .
Вона пішла. Замок Князя оглух . . .
Він став укопаним перед своїм мечем.
. . . »Я знаю, бо ще вітер не зітер
З моєї пам'яти минулих днів:
Багато з тих, хто із мечем ходив,
Від того самого меча помер . . . «
В його думках дзвін-відголос цих слів
Мелодією пісні битв гудів.

5.

Чи я забувся безліч перемог
Над в'ятичами, племенем болгарів?
І печенігам завдавав я кари!
Усюди меч для мене був мій бог.
І польський Болеслав схилявся на коліна
Перед моїм незігнутим щитом;
Знад Волги золотом і серебром
Я дань збирав від болгарина.
І Візантію теж я затрусив: —
Для імператорів мій меч став страхом;
Їх подарунок, Анна, вже є знаком,
Що кожен би зі мною почисливсь!
Невже ж сила у дусі тих,
Що меч тримають для ідей святих?

6.

У таких розмислах на трон свій сів.
Так тихо! Лиш далеко, наче з пустоти,
Чи неосягненої Князем висоти,
Доноситься мистичний тихий спів.
І наче із мелодією слів,
Із почуттям несхоплених джерел,
Летом казкової жар-птиці зза дерев,
Сліпучим сяйвом замок освітивсь.
Світло, в якім пишається краса,
Що тріумфує в царстві темноти!
Світло! Яскраве світло з висоти,
Що, загорівшись, вічно незгаса!
У ореолі світла, в музі слів
Князь Володимир із мечем підвівсь.

7.

Він положив свій меч. Всміхнувсь. Ступив . . .
Світло і лет акордів перемог!
В бої ходив він, повертаєсь, йшов знов,
Але так впевнено він зроду не ходив!
Дитиною він зорями втішавсь,
Рано вставав, щоби зустріти день,
Але ні світла, ні таких пісень,
Ні того збудження, яким би так впивавсь,
Ні глибини сприймань — плоду надхнень,
Ні простоти, ні щирости тепла
Не чула ще душа його ества
Від сяйва світла й чарівних пісень!
Чи відновився слух? Може прозрів?
Чи може блуд ество все обхопив?

8.

Наче у відповідь його простих питань,
Ходом степної мавки в тиху ніч,
Увійшла Анна. З її ніжних пліч
Звисає плахта, візантійська ткань.
Не дивлячись на Володимира, вона
В поклоні імператорки присіла,
В щирій молитві голову склонила,
Прикладавши руки до свого чола.

В застиглій позі, наче вічний твір
З білого мармуру грецьким мистцем,
Вона молитвою перед Творцем
Звабила Князя скам'янілий зір.
І йому здалось, наче цілий світ
Перед його ногами склав привіт.

9.

Князь підійшов до Анни. Ніжно він
Підвів її, рукою обхопив;
Присталим поглядом він усміх її пив,
Повний тепла і хмелю п'янких вин.
Для них нема потреби зайвих слів:
Дух величі в двоє сердець втіливсь;
Дух пісні й світла, що кругом розливсь
Глибоким морем, простором степів;
Дух перемоги, дух — життя, дух — ціль,
Що б'є безсмерттям зного джерела
У тріумфі над темнотою зла,
Що гоїть рани, зупиняє біль,
Тверезить розум, будить в жилах кров,
Розпалює в душі нову любов!

10.

З новою силою під ритм пісень,
Князь поступивсь, рукою меч схопив,
В величній позі скам'янів, застиг,
Наче замисливсь, як зустріти день.
Анна схилилась, щоб віддать поклін
Своєму мужеві, князю князів,
Творцю держави величних віків,
Яку безсмертним духом втілив він!

Пройшли століття змінами руїн.
Київ вставав і голову схиляв,
Але ніколи рабом він не впав,
Й не буде падати ніколи він: —
Сила незламна в дусі й вірі тих,
Що меч тримають для ідей святих!

1953 р.

НАРОДЕ ЗМУЧЕНИЙ

Немало пройшов Ти застінків муріваних,
В таборах сидів за дротами колючими,
Немало доріг у кайданах закований
Пройшов Ти героєм, насиллям ізмучений.

Усе в Тебе взяли — літа молодечії,
І випили кров, як п'явки ненажерливі.
Кричав Ти зранений, кидався на плечі їм: —
»Убийте мене, коли шкіру вже здерли ви!«

Усе в Тебе взяли . . . Лиш серця вогненного
Й ідеї святої, від сонця яснішої,
Не взяли в народа країни південної,
Багатшої в світі — у світі біднішої.

1946 р.

* * *

Чорним рядном накрила гори ніч.
Тепло ховається в ліси.
Я відчуваю дотик твоїх пліч . . .
Дрімає ніч.
Зорі виблискують несміло з тьми.
Стихають денні голоси.
Вся ніч, ввесі світ для нас — це лише ми!
Дрімає ніч.
Я відчуваю дотик твоїх пліч . . .

1946 р.

ВІДГУК МИNUЛОГО

По шляху вози таражкотіли:
Поверталися зпід буряків;
В річку місяць золотисті стріли
Зпонад верб неходяче вstromив.

Під вербою, притулившиесь, стала,
Наче скам'яніла . . . місяць, віз . . .
Так було, як вперше обнімала!
Щиро розридалася без сліз . . .

Як давно вже! Наче лише вчора
Тут стояв він, тихо говорив,
Й її тілом вкуталася покора
Від його простих пестливих слів . . .

Хоч би ще раз глянутий йому в очі
Й до безтями в ласці потонуть!
Що є всилі чари тої ночі
Двадцять літ пізніше повернуть? . . .

Аж здригнулася . . . Сумно від криниці
Боса відміряла стежки нить.
Реготав зухвало блідо лицій, —
І здавалось наче розлетить.

Лиш верба зажурено мовчала,
Віттям помахала її вслід:
За коханим мати теж ридала,
Як забрали на Далекий Схід . . .

Десь вози стихали під горою,
Місяць в хмари заховавсь на мить.
Опустіло в тіні під вербою,
І вона зажурено тремтить.

1963 р.

I. Б.

Коли душевний біль пнеться розлитись в сльози,
Коли панує розпач і відчай,
Знай, що також колючі пишні рози, —
Плач і співай!

1963 р.

M. П. приавячую

* * *

Стою, зігнувшись, в сірому тумані.
На скверику горланить атеїст;
Над Темзою, мов величезні сані,
Розсівся дико бестією міст;
На березі в геометричній масі
Гордо квартал нових будов присів,
Щоби зструхнявити в тумані й часі,
Так само, як імперія рабів.

Стою і чую співи колосисті
І трепотіння жайворонніх крил . . .
Це — лише спогади . . . Сльозині чистій
Я волю дав, бо зупинить — без сил.

Я знаю, там далеко, де в простори
Впогорді пнуться велетні будов,
У невисипущому людському морі
Ти для душі спокою не знайшов.
Куди не йдеш, чи на Бродвей шумливий,
Чи може в парк веселий і сумний, —
Хоч і смієшся, знаю — нещасливий,
Бо всюди всім далекий і чужий.

І часто так, як я, живеш у світі
Теплих і щиріх спогадів своїх:
Шепочутъ ніжно яворинні віття,
Й садок вишневий розливає сміх!

Й тоді байдуже все: і оті дами,
Що поспішають вдовольнитъ »гостей«,
Ракети, хмародери, криголами,
Імперій слава у вінку костей,
Криві орбіти штучних сателітів,
Планети, зорі на своїх шляхах . . .

Для нас: — левади в барвах самоцвітів,
До річки стежка в перлах-пелюстках,
Скромність дівоча тих тополь високих,
Що з висоти глядять в далекий світ,
Дзвін колосочеків у степу широкім,
В саду розсипаний вишневий цвіт!!!

І поки чар цей збуджує надію, —
То й серце в ритмі циркулює кров!
А поки серця ритм не заніміє —
До батьківщини житиме любов!

Лондон, 5. 2. 1964 р.

* * *

Усі мир, співпрацю обговорюють,
І контроль ядерними запасами,
Європейську цілість, що витворюють
З апетитами шляхетно-ласими!

На куску газети в снігу втоптанім
Лише ».ОНГО« літери зісталися . . .
Ti, що пнулись — з тріскотінням лопнули,
Ti, що пнутуться . . . Що ж? I їм те станеться.

На снігу, що ковдрою по скверику
Розіславсь і з тріумфом тримається,
Скільки сміху радісного, вереску!
Діти дружно в сніжки розігралися!

Що для них політика? Роздвоєння
Континентів кам'яними мурами?
Що для них співпраця і роззброєння?
Гуманізм? Селекції Мічуріна?

Наші діти! Ви колись осудите
Батьків своїх, що для вас старалися . . .
Колись може добрі будуть люди з вас . . .
Доброти в нас майже не зісталося!

1963 р.

ВЕСНЯНИЙ ДЕНЬ

Пташки співають голосних пісень,
Танцюють грайливо в барвистім листі;
Сиплетися цвіт з високих черешень,
Що вибралися дівчатами в намисті.

Стрімкі шпилі байдужі кам'яні,
Засніжені латками, мов квітками,
Заслонені прозорим півтуманом,
Вгорі над ними хмари весняні.
Ріка хлюпоче долами вдалі.
Шумить далеко в скалах водоспад.
Кругом, куди не глянеш, по землі —
Гірські озера, птахи бджолів рій,
Горді шпилі у плахті весняній, —
Усе співає на весняний лад.

1946 р.

* * *

О, прагнення величні дорогі
Комплексу почуттів душі людської!
Ви пхаєте мене шукать доріг,
Що доведуть колись до цілі мої.

З шуканням сила виростає в гін,
У вічно-свіжу, весняну охоту,
Й простую я із днем наперегін,
Щоби почату скінчити роботу.

Якби сьогодні ціль свою осяг,
Я би відмовився тріумфувати,
Бо задоволенням є, власне, змаг,
Уперта праця, щоб її здогнати!

То ж хай залишиться моя мета
В кінці дороги, що в ногах лягає.
Як виб'ється із сил душа проста,
Вона тоді до мене завітає.

У ту хвилину зустрічі мабуть
В найбільшім задоволенні втоплюся.
Тимчасом йду із прагненнями в путь,
Із днем наперегін у вічність мчуся.

1963 р.

ВЕЧІРНЯ МЕЛОДІЯ

Сонце чіпляє колом за хребет,
Останнім жмутом кидає проміння
Й ховається, як воїн за намет,
І схили залиша сонливим тіням.
У озері скидаються плітки
Під тихий гомін ялинових схилів.
В останнім впертім скоку до ріки
Гірський струмок спів перемоги вилив.
Рябі кряжі високих верховин
Понуро вибились в холодну темінь,
У їх ногах у схованці долин
Розбився Лех об гострогранний кремінь.
Веселій гомін, дзвінкий пляск і спів
Вечірню тьму до втоми напоїв.

1946 р.

* * *

Біленькі пухнасті сніжинки
Пестливо злітали до щік;
Тулилися ми, й твої очі
Бажав цілувати ввесь вік.

Сніжинки змішались з сльозою,
В очах вигравав самоцвіт . . .
Я мусів розстатись з тобою
У мандри піти в чужий світ.

Було це давно вже. Зимою . . .
Тепер знов прибула зима.
Зустрітися ще раз з тобою
Мабуть у нас долі нема.

Виходжу надвір, і сніжинки
Пестливо злітають до щік . . .
В очах моїх ти й твої очі —
Бажав цілувати їх ввесь вік! . . .

Сніжинки змішались з сльозою,
Розстали в росу на устах.
Хотів би зустрітись з тобою —
Замело снігами мій шлях . . .

1963 р.

АЛЬПІЙСЬКИЙ ШПІЛЬ

Як гордий тур, піднявся вгору ти;
Як володар незміряних земель,
Глядиш униз круг себе з висоти
На безконечне море сірих скель.
В ногах твоїх, дивлячись в височінь
На твої сірі бокові карби,
Сосни стоять понуро, мов раби,
Цілуючи вершками твою тінь.
Пухнаті хмари — білі голуби —
Вклонилися величності твоїй
І далі впуть за вітром попливли.
А ти стоїш, як дикий хижий звір,
Як впашений надутий проводир,
Понад отарею голодних гір.

1946 р.

МОЯ ВЕСНА

Весна цвіла. Колись. Дуже давно.
Здається не цвіла вона, лише вяві,
Солодка казка зплетена із сном
Від пахощів весняних позосталась.

Весна цвіла. Сміявсь вишневий цвіт.
І жмут проміння сипався на квіти.
І наче цвів увесь великий світ
Й троянди кидав на шляху орбіти.

Весна цвіла. Колись. Чом не цвіте
Знову весна у чарі тім казковім?
Чом галасливі викрики дітей
Більш не лунають в хорі загадковім?

Весна цвіла . . . Моя цвіла весна,
Одна із найсолодших весен в світі!
І прикрасила спогади вона
Веселкою найчудовіших квітів!

1958 р.

ГІРСЬКА РІКА

Як вуж в агонії, посеред скал
Звивається ріка швидка, криклива,
Повзе грудьми на кам'янистий вал,
Падає вниз запінена, лінива.
Там, де в русло скали уп'явся клин,
Вона зігнулася крутим коліном,
Мочить каміння білосніжним плином,
Й плює серпанком грайливих перлин.
На долах, — ген, — у тіні яворів
Тече вона повільна і байдужа,
І смирна до зарослих берегів.
У дзеркалі, куди не пада тінь,
Купається грайливо жмут промінь,
Мов каченята в дощових калюжах.

1946 р.

* * *

*

Я із вами нерозлучно рухаюсь,
Мов молекули малий нейtron;
Ваших імпульсів життєвих слухаюсь
Й не маскуюсь, мов хамелеон.

Хай попробують мене принадити,
Чи страхом примусити до зрад, —
Не піддамсь, бо ж нашими засадами
Не був клич: »Втікаємо назад!«

Без жалів до славних днів майбутнього
Через слози і біду підем,
Бо народ мій і незламна путь його
До других незрівняний ніде!

Хай же ті, хто ласою принадою
Впивсь до втоми, зраджує людей,
Не окуплять смерть своєю зрадою,
А вставрють назу: »фарисей«.

Хай вони любуються вигодами
І працюють для »святих« ідей.
Із тобою буду я, народе мій,
Все віддам я для своїх людей!

1959 р.

ЗАМОК

На одинокім виступі скали,
Що носом врізалась в лоно долини,
Стойш один, як свідок давнини,
В зубчатих стінах, замок старовинний.
Колись ти був для воїнів страшний
І стінами й глибокими ровами, —
Немало смілих впало біля брами
В хвилині штурму лютій і лихій.
Колись великий був. Тепер — малий.
Сірий, холодний . . . Наче в цю хвилину
Із висоти шпиллястої скали
Готовий впасти до лиця долини.
Немов наперекір тобі, з обвалъ,
Так як колись, сіє ріка хрушталь.

1946 р.

* * *

*

Стою непевно я на роздоріжжі
Непройдених доріг.
На них видніються сліди ще свіжі
Людських ослаблих ніг.

Куди іти? В яку із них пуститься?
Що криє далечінь?
Знаю, цей світ для мене є в'язниця,
Комплекс оаз й пустинь.

Не знайду я притулку для спочинку,
Куди би не пішов . . .
Позаду чую голос: »Любий сину,
Вернись до мене знов!«

Стою непевно я на прехресті
Непройдених шляхів . . .
Далеко йшов і аж тепер нарешті
Життя я зрозумів!

Не знайду я притулку для спочинку
Куди би не пішов;
Лише одну я маю Батьківщину,
Одну із нею кров!

1959 р.

Я притуливсь до стовбура сосни,
Руки сковав до теплоти під поли;
Від темних гір мороз несуть вітри,
Що голе тіло колючками коле.
Як володар незлічених отар,
Холодний місяць дивиться на зори
І на німі припалі снігом гори,
Що в тьмі подібні до страшних почвар.
Я відступив від стовбура сосни.
Мороз притисся в пазуху мою.
Лише тепер відчув, як з глибини
Вузенької альпійської долини
Болячий зойк ріки безвпинно лине,
Мов плач біженців у чужім краю.

1946 р.

ФРАГМЕНТ З МИNUЛОГО

Кругом громи гrimіли. Вітер рвав
Вижовклі в сонці кволі бур'яни.
Сонце сідало. Мовчки я стояв
Й без успіху думки свої гонив.

Земля стогнала. Досить було кар . . .
Хмари краї вмочили в свіжу кров.
Над обрієм свіжий піднявсь пожар,
Як демон, що добро все поборов.

Я сам стояв. На грані двох світів.
На грані двох прославлених епох!
Дививсь, як у пожарі час горів
Й на попелі укоренявся мох.

Сонце сковалось. Вітер занімів.
Вмирали іскри в леті до землі.
Тіні людей сновигали без слів,
Без слів ховались у вечірній млі.

Я ще стояв, мов вкопаний, німий,
Без жодних замірів забути жах,
Що до безтями тіні їх гонив
І гнівом відбивався в їх очах.

1958 р.

ВОДОСПАД

Мов ранений стрілою леопард
У передсмертнім голосінні-реві,
Ричить несамовито водоспад,
Б'ється у груди каменя крицеві.
Запінений, сердито впертий він,
Хмару краплин розбризкує набоки,
В неспиннім роздратованні глибокім
Він розігнавсь, щоб не спинити гін.
І день, і ніч несито він бурчить,
Каміння котить, кидає донизу,
Наче всі гори хоче завалити,
Щоб не стояли на його путі,
А недосягши, що мав на меті,
Він тяжко стогне і каміння лиже.

1946 р.

СОН

Чи може втомляюсь за день, як комаха,
Чи може повітря весни?
Але засипаю, мов той бідолаха!
І сняться предивнії сни . . .

Ось сниться мені, що за морем далеко,
Де босим стежками бродив,
Без авта й ракети — на крилах лелеки
Я з щастям в душі прилетів.

Мого села, що було таке бідне,
Я майже цілком не впізнав:
Усюди, де глянуть, усілися гідно
Великі хати понад став.

А там, де траву я толочив ногами
Поміж повії на степку,
У небо димар простягнувсь зпоза брами,
І напис на брамі в вінку:

»Консервна« . . . Невже і для фабрик село є?
Дивлюся й не вірю собі . . .
І наче обнялися щиро обое:
Село й я в своєму селі.

І сонце сміється пекучим промінням,
І вітер цілує чоло;
Намистом розсипалась пісня пташиння;
Сміється, співає село!

Прокинувсь. Надворі притихло дрімає
Холодна пронизлива ніч.
Лондонський туман всі думки розганяє
Й безсоромно прет'єся до віч.

Лежу і чудуюсь: які моїм милим
В цю ніч теж приснилися сни?
»Консервні«, чи може хатини похилі?
А може не спали вони? . .

1959 р.

ПЕРЕЛІТНИЙ ПТАХ

Як шептались сади із вітрами весняними,
І на гіллях лози жовті котики
Обмочились в росу,
Я блукав і не mrіяв годинами ранніми,
Про вершечки столітньої готики, —
Я втоплявся в красу!

Я хотів, і не міг, розмовляти із птахами,
Що співали піснями весільними
У розквітлім гаю;
Запитатися їх, чи співали, чи плакали,
Чи в далеких краях були вільними,
Так, як в нашім краю.

Сам собі — признаюсь! — я боявся признатися,
Що я заздрив пташатам розспіваним
За їх долю ясну:
Їм судилося у сонці весняннім купатися,
Мандрувати по світі неміреним
Й зустрічати весну!

І тепер, коли доля шляхами тернистими
Мене вислала в землі віддалені
У мандрівну путь,
Я ще заздрю пташкам, бо шляхами барвистими
Їм привітами весни коралеві
Щастя радісне шлють.

Бо для мене привіти дощами осінніми
Кожна пристань у землях віддалених
Без краси віддає,
Без пісень чарівних, а в тузі, голосінні тім,
Що у душу тривожними гамами,
Як отрутою лле.

Нехай снігом холодним стежки замітаються,
Нехай віють вітри буревіями, —
Ще не пройдений шлях!
І співаю, і плачу, але не спиняюся,
Немов винами, п'яній надіями,
Гордий волею птах.

1958 р.

СОН

Твій учень, син твоєї долі,
Як ти, загнаний в чужий світ,
Я часто плачу, проти волі
Скитаючись багато літ.
Як ти, я з горя підхмелився,
В подушку голову сковав;
І дивний сон мені приснivся:
Неначе я тебе спіткав
На Бесарабці, чи Подолі,
Чи в іншім місці над Дніпром . . .
Ти не сміявсь, лиш мимоволі

Махав завзято кулаком
Й не говорив. У твоїм жесті
Здавалось висловивсь проклін!
Вітер кусок старих »Ізвестій«
Підніс і кинув до колін.
Ти усміхнувсь. Рука спустилась.
Скотилася слюза на вус.
Повз нас машина прокотилась,
Слідом проскочив автобус.
— Тарасе, — кажу, — мусить статись,
Що повернувся до нас знов!
Ще дальнє у Сибір скитатись
Тебе відішлють, бо любов
Ти виливав до люду свого
Без фальші у піснях своїх!
Де ж наша гордість — наша мова
Серед людей в місцях оцих?
Її розп'яли, як повію,
Загнали десь на Сірий Клин.
А на полях пшеничку сіє
Не України твоєї син,
А »старший брат«. Тепер немає
Такого слова »малорос«: —
Він ріс й підріс, і »отвечает
На кождий старшого вопрос«!
А ти страждав і твердо вірив,
Що прийде правди Вашінгтон!
Удерся він в шинелях сірих
Й багнетом написав закон . . .
Тебе хвалять, а щоб спіймали
В Луб'янці стократ розп'яли б . . .
Сотнями гнали ж на Бамлаги
Ще ненароджених твоїх! . . .
А він ні слова. Вуса білі
Вітер підняв і опустив.
Здригнулось все у його тілі! . . .

І я прокинувся . . . Пробив
Годинник п'яту. На Вкраїні
Вже сонце підйшло мабуть
І кріпаків нащадків нині
В колгосп змагатися женуть.

1963 р.

ФІЯЛКИ

Сині-сині, як небо веснянне,
Сині-сині, як очі дівочі,
Розцвітають фіялки ще зночі
У зелені листочки зіжмани.

Які ніжні, незаймані, тихі,
Як до мене смієтесь росою!
Вас, синенькі, для власної втіхи
Покроплю молодою слізовою.

Пригорну лагідні пелюсточки,
Мов личенько своеї дитини.
Бо що ж можу я щиро ласкати
Вдалені від своєї країни.

Вас люблю я, фіялки весняні:
Ви — як небо у рідній Країні,
Голубій, як очі у мами,
Як ласкавий Дніпро — темносині!

1944 р.

ВЕЧІРНЯ ТИША

Сідає сонце за рожеві хмари,
Ховає вуса — промені свої.
Зісталось зарево, як від пожару,
І те розлізлось по землі.

Вечірнятиша, дівчино моя!
Лиш ти наповниш мені груди.
Всміхнуся я, як сонечку земля,
Як до весни сміються люди.

1944 р.

ДУМА ПРО ТРЬОХ БРАТІВ

Недавнім-давно, у наші сумнії дні,
Як сп'яніла орда із півночі
Україну святу
Потоптала, опустошила, пограбувала,
Розіслалися тіні сумні,
І могили предків позападали . . .
Голос Правди щоночі
Плаче-тужить з великого горя:

»Вже не віють вітри із славного Чорного Моря,
Не співає Дніпро пісень перемоги над ханом,
Кінь козацький не топче трави над лиманом . . .«

А північні вітри, віхори-суховії,
Навіають в багату руїну
Плач і горе-тугу, і надії
Від синів України:

»Леле-доле! Верни нас в степи срібнокосі,
До оселі-пустелі, що пишно колись
Красувалася гаем;
Де Дніпром і Дунаем
Пісні перемоги розливались-лились . . .«

Вітер плаче-тужить-голосить:

»Нас забрали далеко в гущу Сибіру,
Де сніг завіас стежки;
В голоді-холоді тисячі мрутъ . . .
Бездушним не жалко ясиру:
Все нові колони нацменів женуть . . .
Сніги замітають стежки . . .«

Над пусткою багачки-землі України,
Над привидами висохлих рабів
Голос Правди тужить щоднини,
До козацьких мовить синів:

»Вже не віють вітри із славного Чорного Моря,
Не співає Дніпро пісень перемоги над ханом,
Кінь козацький не топче трави над лиманом,
А господар в ярмі плаче-стогне із горя . . .

Встаньте, діти святої землі!
Загартуйте мечі-бліскавиці!
Так, як Батько Тарас вам велів —
Не йміть віри словам москалів,
Отій Чуді безчесній дволиці!«

Недавнім-давно, у нашії дні невеселі,
Над Дніпром, де пороги залити,
Ув убогій сем'ї
Народились три сини дебелі
Й виростали, мов крицею літі.

Пролітали літа, мов ключі журавлів над степами,
Над полями, лісами, скропленими кров'ю-сьозами.
Виростали брати ув убогій хатині край поля,
Виростали й не знали, яка у них доля.
З них найстарший — дебелій, завзятий, —
Попрощав свого батька і неньку стару,
І братів, і дівчину-кралю свою,
Та й пішов воювати.

Батько й мати старі, і молодші брати не відали, не знали,
Що їх син, рідний брат в Запоріжськім полку
Проти красної бився навали.
Лише пісню йому
Вітри буйні співали,
І вінок на могилу сиру
Запорожці відважні сплітали . . .

Пролітали роки за вітрами сухими.
Не діждали найстаршого сина і брата.
Вже давно по степах повпадали могили,
І сліди заросли, де борці України ходили . . .
І вже плакать — не плакала мати.

Нове лиxo кругом
Людним містом й селом
Прокотилося вздовж Батьківщини:
Комунар по полях
України гуля,
Продраздвойоздку здира до рубчини . . .

Синів козацьких молодих, дебелих, завзятих
Чорним Вороном беруть до тюрем за гратеги,

На бамлаги, волгстрої, Соловки, до Оки
Заганяють невинних глухі »свояки« . . .
Заплакала гірко Україна-мати:

»Вже не віуть вітри із славного Чорного Моря,
Не співає Дніпро пісень перемоги над ханом,
Кінь козацький не топче трави над лиманом,
Мої діти в ярмі стогнуТЬ-плачутЬ із горя . . .

Полюбітесь, братайтесь, єднайтесь!
У покорі не гніть свої спини!
Запаліте свій гнів
В сотні-тисяч огнів,
Гострим лезом гартових мечів
Святу волю здобудьте Вкраїн!«

Стогін-плач землі золотої святої,
Ні молитви страдальниці-мати старої
Не розчулили серця твердого
СередуЩого сина, лукавого того!

Батько й матір старенъкі, і брат не відали, не знали,
Що їх син, рідний брат запродавсь »своякам«,
Що Вкраїну святу плюндрували.
І прокляття йому
Вітри зимнії слали
За неволю-недолю комун,
За в'язници-смертниці, канали.

Пролітали роки в суховіях, в завмерлих надіях . . .
СередуЩий, — лукавий! — рідню занехав.
Молилася мати за гріхи лихії
Своєї дитини, розради-надії,
Що катом з катами над матір'ю став.

Нове лихо селом
Пронеслося й вікном,
Де в біді побивалася мати,
Як наляканий сич
В темну глупую ніч,
Воно вкralося до пустки-хати.

Наймолодшого сина — останню надію життя
Чорним Вороном взяли . . . єдине диття . . .

Мамин плач нічну тишу розбив, розігнав . . .
Вітер долом завив, застогнав:

»Він загнаний у сніги пустелі,
Де сонце не світить в пітьмі боязкій . . .
В голоді-холоді,
В тузі-безнадії,
Безрадний, мов вкутий до скелі . . .
Та вогник надії ще блима-жевріє,
Прийдешні шепоче казки!«

У далеких холодних печорських лісах,
Між сотнями висохлих в'язнів-рабів,
З країни широких золотих степів
Наймолодший брат у думі важкій
Поклявся пробити на волю свій шлях
Й помститись за кривди над краєм своїм,
Що мучиться гірко в неволі чужій.

Лісами глухими через сніговії
Стелилась дорога йому;
Знесилений, кволий — незломний у дії,
Пройшов він широку тайгу.
Із східнього краю своєї країни
Він глянув на кралю в цвіту:

Від Дону до Тиси
Де дзвонами списи
У бурях давнини
Співали про славу святу;
Від лугу до гаю,
Від Дніпра до Дунаю,
Де вихрем неслись козаки,
В запальнім відчаю, —
Своїого звичаю, —
Із буднів творили казки;
Від Десни до Азова,
Від Ростова до Львова,
Де армію Симон водив, —
Від кожного стріла
Там слава гриміла —
Слава козацьких синів!

Недавнім-давно, у наші величнії дні,
Як повстанці лісами Полісся відважно
Україну святу
Від готських жорстоких орд обороняли,
Там про славу пісні
Ім ліси ялинові співали,
Й партизани тягнули затяжно:

»Гей, розвійте, вітри, України степами
Пісню помсти над ворогами,
Пісню бою за право святе, за свободу,
Й незалежність нашого народу!«

Не судилось мабуть молодшому синові,
Командиру загонів в лісах тих славлених,
Стяг побіди на вітрі розкинути
І в свободний Київ із ним прилинути,
А судилось покритись тим знаменем.

Вітер б'ється об гори й долинами
Пролітає в безтямі, крилатий,
І стихає в жалю над ялинами,
Над забутим хрестом, покинутим
І розтятим осколком гранати.
Тут вітер стихає-стихає . . .

Все спить. Ніхто не співає:
Від Дону до Тиси,
Де дзвонами списи
У бурях давнини
Співали про славу святу;
Від лугу до гаю,
Від Дніпра до Дунаю,
Де вихрем неслісь козаки,
В запальнім відчаю, —
Свого звичаю, —
Із буднів творили казки;
Від Десни до Азова,
Від Ростова до Львова,
Де армію Симон водив, —
Від кожного стріла
Там слава grimila —

Слава козацьких синів;
Від степів до узлісся,
Стежками Полісся
Повстанці народних полків
На смерть за Україну,
Як в славну давнину,
Йшли з духом неспинним
Й лягли у боях без вінків!

Пролітають роки за вітрами сухими,
І чекають найменшого батько та мати . . .
Чебрець виростає на козацьких могилах
Й по стежках, де борці України ходили . . .

У надії дочікує мати . . .

1954 р.

РАННЯ ОСІНЬ

Рання осінь застукала в хату
Жовтим листям яворів і кленів,
Земля вбралася в новую плахту:
Полиняло жовто-зелену.

Вітер тче серебряні взірунки
З довгих білих ниток-павутинок,
І засновує кущ, як в гаптунки
Для коханого мила хустину.

1944 р.

ДУМА ПРО ЗЕМЛЯКА

Може там, де ногами своїми ходив він,
Розорали стежки агрегати;
Може там бур'яни поросли й не впізнати
Ні степів, ні долин,
Ні ставка, де був млин,
Ні садка, де колись посадив він . . .

Може й ті земляки, що його шанували,
Що росли з ним й ходили до школи,
І купались в ставку, й разом гралися в полі,
Вже забули його
Побраташа свого
І для нього вінка не сплітали.

Нехай степом летить моя дума спів-туга
До вишневих садів в кожну хату,
Й своїм співом сумним, голосним та крилатим
Нагадає усім
Побраташам моїм
Про степного орла із над Буга.

* * *

Наче зграя орлят,
Дні та ночі летять
І в минуле відходить сучасне;
Люди родяться й мрутъ,
А герої живуть
Мов зоря та, що вічно не гасне.

Як маленьким хлоп'ям
Понад річку ганяв
Й гнізд у лозах шукав там качиніх,
Він не знав, що любов
І палку свою кров
Він у жертву віддасть Батьківщині.

Думка в хлопця одна . . .
Він не знав, що війна,
Перетворить країну в пустиню,

І за декілька літ
Весь затрусиця світ
Й уніформу побачить він синю.

Так і сталося: прийшов
Й по землі темну кров
Розілляв окупант України.
Гострий пласий багнет
Й голосний кулемет
Не жаліли й малої дитини.

Не Месія прийшов,
Не приніс він любов...
На багнетах й відзнаках павучих
Він ненависть приніс,
Море матерних сліз
Й по степах їх розсіяв родючих...

Хто ж з нас свідком не був?
Хто ж про правду забув?
Народ правду завжди пригадає!
Про героя тих днів,
Що народ боронив,
Для дітей свою думу співаю.

Умань знає, хто вкрав
Тіло Гонти й віддав
Під ножі кроволюбного ката;
Земля уманська зна
Хто життя відібрав
У орлів, як Василь наш, крилатих.

* * *

Ген на полі ярок
Заховав в холодок
Кут Червоний, мов ту молодицю.
Там Гануся-дівча,
То ж туди учащав —
Там найкращі з усіх вечорниці!

Мов тополя, станок,
Золото-дзвін голосок,
Густі коси сплелися в віночок.
Чи на світі знайти
Між дівчат молодих
Таку вроду чудову жіночу?

Бач, Василь відшукав
І до неї вчащав: —
Сніг, мороз, чи брудна моковиця.
І про радощі снив:
Дочок гарних й синів . . .
Все ж, вперед завжди треба женитися.

Йде й сміється під вус:
Певно зна, що гарбуз
Від Ганусі йому не судився!
Без сватів сам чвала
І надію плека
Про те щастя, коли б оженився.

* * *

А про те він не зна,
Що продажній слуга
У районній управі з докладом: —
Чоло сиве схиля
І почав Василя
Малювати »розбишакою, гадом«.

Свята правда! Всяк знов, —
За людей він стояв;
В поєдинки завжди ставав свято!
І для цеї мети
Завжди сміло ходив
Під полою з важким автоматом.

Бронеавта, — аж три, —
Під північні вітри
Понеслися орадівським яром.
Відшукати його
Й розстріляти його —
Це звичайна диктаторська кара.

*   *

Під поріг підступив,
Із чобіт сніг струсив
Й безтурботно просунувся в хату.
Мов пташа те співа —
Це Ганусі слова;
Раді гостеві батько і мати.

Каже він: »Я ішов
Й слід куниці знайшов,
І добрався до вашого двору.
Чи ви згідні віддатъ?
Я прийшов її взять,
Бо припалась до мого вибору«.

Батько вус підкрутив,
Знову люльку набив,
І таке Василю одмовляє:
»У нас дочка одна,
Якщо хоче вона,
Хай тебе в женихи вибирає.

Хоч я бачу давно
Теє . . . якто воно . . .
Ти до неї почав залицятись.
Якщо Бог так бажа,
І Гануся вважа, —
Для вас час вже давно повінчатись«.

Він до неї припав,
При батьках обійняв;
Її личко обсипалось жаром.
»Е, — жартує, — чекай!
Не твоя — не займай!«
»Але будеш моя незабаром!«

*   *

За вікном мете сніг.
Вже не видно доріг.
Мов господар, вітрище гуляє.

Свічки в хаті мигтять.
При столі всі силять
І заручини пари справляють.

Традиційно у нас —
На все знайдеться час!
А коли вже закуска і чарка —
То вже знають, як пить,
Що й коли закусить,
Щоб не було ні п'янко, ні жарко!

Лиш Гануся сумна,
Чуть не плаче вона...
Василеві к плечу притулилась.
Серце чує й мовчить,
Мов та пташка тремтить,
Коли впала з гнізда й прибилась.

Хтось в замерзле вікно
Тихо стукнув... Воно
Часом кожному може придатись.
Може вітер крилом
Кинув чимсь під вікном?
Вітер теж любить часом погратись!

Знову стук... »Йди, старий, —
Каже мати. — Відкрий
Й подивися. То може дівчата«.
Василь встав. »Прислужусь: —
Сам піду й подивлюсь«.
Пішов в сіни й узяв автомата.

Скрип. Затихло. Тоді
Наче бас загудів
І крикливо рознісся над вухом
Постріл гострий... Черга
З автомата лягла
І сковалася в тьмі завірюхи.

Василь в хату зайшов.
На руці в нього кров...
А з під вуса усмішка сковзнула:
»Це по мене прийшли.
Аж у вас віднайшли!...«
Мати мабуть нічого не чула.

»Я не піду звідсіль
У таку заметіль.
Прошу, йдіть до сусідів сковатись.
Нехай ваш милий дім
Бастіоном моїм
Мені буде: я буду змагатись«.

Що просили його,
Що молили його, —
Він рішив на своєму стояти:
»Не щурим я родивсь,
Щоб від ворога кривсь,
І не сниться мені утікати«.

»Я з тобою буду,
Скрізь з тобою піду . . .
Перев'яжу тобі твою рану;
В щасті, горі й біді
Допоможу тобі,
У пригоді завжди тобі стану«.

»Ні, Ганусю моя,
Дороге голуб'я,
Йди з батьками й за мене молися,
Я вже тут собі сам
Раду якнебудь дам,
А як ні . . . за маленьким дивися . . . «

* * *

Через шлях і рови
Бронеавта брели
І підсунулись близько до хати . . .
»Там де відра стоять,
У онучах лежать
І пляшки, і лімонки гранати«.

Ці дорадні слова
Проказала вона —
Її голос Василь чув востаннє . . .
Все збудилося . . . Свій гнів
В автомат уложив!
Все затихло при раннім світанні.

Навіть вітер притих,
Притулившись до стріх.
Лиш на хуторі люди не спали:
На розвалища стін
Де похований він,
Крізь замерзлі шибки позирали.

Коло тину в рову
У свіженськім снігу
Бронеавта присіли безсило.
Свіжі рани блищать
Від нищівних гранат
На панцерній сорочці могили.

1959 р.

* * *

Тяжка твоя нога, Батий!
Але не впадем до твоїх колін
І не прославимо ми образ твій
Загарбницький Берлін.

Ми під бичем раби твої —
Не віддаємо тобі свій поклін,
Гордо сприймаєм вдари нагаїв
Із рук твоїх, Берлін.

В неволю нас забрав сюди
Із рідних наших хат — твоїх руїн.
Але недовго ми твої раби,
Загарбницький Берлін.

1943 р.

* * *

Як сон, як сніг торішньої зими,
Минули дні веселощів дитячих,
В невороття з собою занесли
Надії радісні, думки гарячі.

Минули дні . . . Легенъкі їхні кроки
Без відгуку затихли вдалині . . .
Разом зі мною молоді високі
Тополі шепчуть про старе пісні.

Вітер легенько в'ється поміж ноги,
Наче узнати хоче зміст пісень.
Боюся я, що він і цю мить вловить,
І цей в невороття візьме з собою день.

1943 р.

ДВАДЦЯТИЙ ВІК

I

Весною цвіли голубі волошки,
Ароматно сміялись акації;
Дитяtko росло у невдахи-дочки,
Називалось: Об'єднані Нації.

Буває — кричить, спати хоче — не спить,
І пелюлі й обіди дієтами
Не можуть ніяк немовлятко спинить,
Що кричить: «Я лиш гратимусь ветами!»

Світ кволий спочить положився і спить
Напівмертво під схиленим знаменем . . .
Хвилинка — з іскри пожарем загорить
Східний обрій ненависним пламенем.

Не бачить, немов, і не чує ніхто,
як танцює прокляття над Хінами;
Рудий лис вертить пелехатим хвостом
За глухими берлінськими стінами.

Тихенько лихим своїм голосом ти
Присипляєш байстрятко, що ветами
Забавляє тебе й до своєї мети
Шлях стелитиме смертью-багнетами.

II

Яка земля! Засій, збирай врожай!
Леміш згубив? Плуги не доклепав?
В уяві вам Дніпро, свободний край,
Ввижаеться останній, що упав . . .

Збуяло там для вас зійшов перій.
Земля буйна — збуялий урожай . . .
Кленіті жнива, моліть прихід надій,
Втікаючи в тропічний Парагвай,

Тай так кажіть: »Така натура в нас: —
За волю ми лягали по полях, —
В душі в нас рад, соврад, диктату глас,
І сфастики бичогонимий стяг!«

III

В погибел зігнувся Двадцятий Вік,
Як старець в лахміті під плотом.
Хлюпоче рікою людський потік,
Кровавим оброшений потом.

Над всім цим — стоять статуї свободі! —
Статуї з бронзової цвілі . . .
Марс п'яно ласує гіркий обід,
Смердючим огнем пригорілий.

Веселій, як в пеклі старий Еней,
Як п'яний диктатор на троні,
Усівшись на купі людських костей,
Регоче під згуки гармоній.

Десь наче хтось плаче в часах віків
В конані, в конвульсіях, в болі . . .
Мільйони простяглось рук-кістяків
З благанням: »Нам хліба і волі! . . «

IV

Б'ється присмерк передсмертним дотиком,
Континентом розсміявся ляк.
На вцілілім вивершенні готики
Залишивсь від прапора держак.

Тіло висить під дугою-брамою —
Революцій незітертий слід;
Вчора слава голосилась гамою,
Таємничо посміхався схід.

Вчора сурми розносились гонами,
Самославивсь немітичний міт;
Сьогодні регіт голосними дзвонами
Розлетівся тропами орбіт.

Без надгроб'я і могили квітами
Не заслали спаршивілу тлінь, —
Виростають злободухи мітами
Для прийдешніх людських поколінь.

У змаганні лава перед лавою
В божевільнім гоні за буття,
Впоготові захліснутись славою
В передсмертнім видиху життя.

Вп'ється кров'ю до сконання, й знов таки
Прогресивно випростує м'яз,
Щоб донищить уцілілу готику
В ім'я волі трудівничих мас.

▼

Ніч сіла на схилах і чорними віями
Накрила салони набиті,
Там дами з піснями за плату повіями
Ночами чарують неситих.

В застінках, сутінках, в кварталах засмічених,
В затінках розкішних салонів —
В благанні й чеканні роками, мов вічними,
В змаганні незгідні мільйони.

Над тою рікою невтихлого галасу,
Рікою в лукавстві докраю,
В салоні, притоні, в хатинах і палацах
В погоні за Авелем Каїн.

Весною дзвінкою простори купалися
П'янкою отрутою в чараках.
У муках на бруку зраненний кровавився . . .
В науку — одного таляра! . . .

Сумними схилились мільйонами голови . . .
Над ними: дух зносить булаву!
Смерть сина країни народу знедолених
В руїнах породить державу!

Ніч сіла на схилах й степами широкими
Забилася в задушливім плаву.
Світ-ранок світанок весняними соками
В серпанок закутує славу!

VI

Як на землю — зірку ясну глянути з височин,
Там замітно цятку красну — цвіт калин.
То розкішна Україна в злотоколосках,
Веснопишна дівчина у вінках.

Морем буйним хвиля грає, напуває край.
Дніпро славу виливає у Дунай.
Гаєм пісня рознеслася й полем понад ліс,
Молодая розплелася в щасті сліз.

VII

Сонце сідає і тінь полосою
Дико лягає вподовж паралель.
Молить хтось плачем за валом-стіною . . .
Mo' хто побачить з присілих осель?

Mo' хто почує благання-ридання,
Що мов віщує циклонів прихід?
Реготом криці, гадючим сичанням
Пнеться безлицій безжалісний Схід.

Хмари крилаті на землю спинають;
Тіні горбаті заслонюють кров . . .
Хором набожним за валом співають
Про вельмигожу братерську любов . . .

VIII

Суд, як байка, лиш безалегорій!
»Крови! Помсти!« — просить Тел-Авів.
Ні, жалю до ката крематорій
Не буде в серцях німих рабів!

Мудреці історію читають: —
Сльози виливаються у Ніл.
Всі мовчать, мов яzikів не мають,
Чи не знайдуть відповідних слів.

Суд іде і видно хто судимий!
Кожний кару заслужив собі.
Лиш про це народ суддів гонимих
Чемно змовчав на своїм суді.

IX

Дідусь посивілий, правнук Сковороди,
Взяв в руки порохом притрушені сторіччя —
Там залишилися не витерти сліди
Китаю, Греції, Єгипту і Дворіччя.

Віки проходили. Весною не цвіли
Країни славою напосні. Не встали
Рабів імперії. Руїнами вони
Дороги землям поневолених прослали.

У дні злих демонів, у дні, що лічим ми,
Як предки, порохом розвалених імперій,
В бутті історії таврутуть сторінки
Безчесні, славлені бездушністю матерій.

X

Широкий Схід темрявою закутий,
Придавлена хвостами зміїв злих,
Стойть Вона на березі Славути,
В руці держить, як сонце, смолоскип.

Лиш Ти одна його не загасила:
Ти не боїшся сотень-тисяч кар!
Хоч від тортур — без крові і без сили, —
Перенесеш Ти цей важкий тягар.

Заснулий Схід темрявою закутий,
Придавлена хвостами зміїв злих,
Стойть Вона на березі Славути,
Підносить вище ясний смолоскип!

1947-62 pp.

ЛЮБІТЬ!

О, слова пустоти!
Не хваливсь, часом, ти
Про велику любов до Вкраїни?
Не бракує слівця
В »патріота«, »співця«
Для запевнення вірності сина!

Україну любить
І для нїї лиш жить
Окупант наш запевнить уміло!
Він за нїї в боях
На родючих полях
Залишав понівечене тіло.

Україну любіть
Земляки — покажіть
Любов щиру до рідного брата:
Голих слів не кажіть,
А до себе прийміть
Чим душа в вас і хата багата!

Батьківщину любить,
А вовком з братом жить —
Чи не є це найгірша облуда?!
Якщо в нас братня кров,
То лиш братня любов
Незалежність й свободу здобуде!

Голих слів не кажіть!
А без фальші любіть
Як себе земляка, свого брата!
Тоді будемо мати
Ми земну благодать:
Україна для нас буде хата!

За один сядьте стіл,
Чи із міст ви, чи з сіл, —
Хай не ділять отці вас, чи гета!
Хто не вміє — навчіть,
Хто слабий — поможіть!
Не пишіть про любов по газетах!

Україну любіть
Земляки — покажіть
Любов щиру до рідного брата:
Тоді будемо мать
Ми земну благодать —
Україна для нас буде хата!
1964 р.

ХОЛОДНИЙ МИР

Зовсім тверезо, аж морщиться чоло,
В мозку без домішки есенції,
Дипломати-політики — одно
Влаштовують конференції.
Рекляма: »Об'єднані Нації«,
За реклямою: недільний базар,
Товари:
Репа-рації-тріації,
Кон-солідації-спірації,
Всяка всячина — ... ації
Хаотично сплутались в кошмар!
Хіба дивно? Справжні демократи! —
Воля голосу і інших прав!
Під мелодію Атлант-Харти
Шарпаються за рукав.
І все це, як лялькова сцена
В стилі коміків з драм.
Під статуєю волі — аrena
Для політиків й їхніх дам.

2.

За муром зубчатим, мов злий кощей,
Впогорді сидить ще на троні,
В компанії вірних плебеїв-гостей
До щік притуляє долоні,
Холодні долоні до щік, до уст
Спянілої діви-повії,
Капає по сміх з посивілих ус,
Віють зза стін суховії.
Віють вітри і на крилах несуть
Іскри ненависті, кари.
Чорні колони сліпо бредуть,
Стелять багряні пожари.

А від них — від огнів червонавих
Осліпилися очі в людей:
Наврошки через трупи, заграви,
Все спішить до ідей,
І не має границь.
В колесниці
Запрягли атом-коні сильні.
Манить їх блідодолицій
І червоні огні.
Довшає, ширшає тінь Єгови,
Доспіває виплеканий плід;
Першим весіллям з любови
Кінчиться королівський рід;
За останнім келехом крові
Звалиться дикий Схід.

3.

Третій Райх присів на купі хламу,
Над руїнами усівся дим.
Понад Бранденбургську браму
П'янославно пнеться Третій Рим.
На вершку вцілілої ще брами
Переможно вітромає стяг,
Нижче — труп з побитими ногами,
Мотуз горло вчетверо розтяг.
Вчора труп цей кутою ногою
Толочив поля, хати палив.
Сьодні другий, як та смерть з косою,
Море сліз Европою розлив.
Вчора ...
Сьодні менш на одиниці,
Менш на сотні, тисячі і більш ...
Лиш поет у скові на дзвіници
Для надгроб'я свій змайстражив вірш,
Може й ні, — обзайцював другого,
Чи тичинив нові мертв'яки,
Й при загибелі ескадри знову
Біг топитись вранці до ріки
(Може розманилилась друкарня
Й критик шерехтів в кутку! ...)

Вже світилось світло у кав'ярнях
І стирчали тіні на бруку,
Коли він, прострілений у груди
Впав на землю. В наш прогресу вік
Кажуть люди: всі ми — люди, —
На бруку — убитий чоловік.
Спить . . .

Земля старим законним чвалом
Мчиться простором неосяжним . . .
Понад брудним диким хінським валом
П'янославно пнеться Третій Рим.
Із руїн доларами роздуті
Випераються нові міста,
Як статуй у бетон окуті,
Виростають на людських кістках!

4.

На копиці зтлілого сміття,
Де відходи людські спаршивіли,
Хтось довбається там без пуття —
Нічогісінько ж там не згубили.

Шукають, мабуть, нових ідей
Ще для двох десятків партій
Джентельменно так в вічі людей
Тичуть томи, томи, томи хартій.

Табунцями крячачих качок
Про »демос« і »кратію« торочать.
Зрозуміть, що є у нас Пророк,
М'язомозкі »лідери« не хочуть.

Як не хочуть зрозуміть, — не вчить!
На відходах брухту їм зістatisь.
А Пророк, як жив, так буде жити,
Кругом себе всіх буде єднати!

Він один у нас! Один на світ!
За Вкраїну йшов в поневіряння,
На шляху хоч тюрми, — мов граніт, —
Йшов вперед без втоми і зітхання.

І хоч дальш віходить його смерть,
Більше Він для нас стає святішим.

І серця наповнюються вщерть
Його духом, словом правди віщим.

Скоро-скоро ще один пожар
Спалахне й загасне у пурпурі;
Поведе всіх лицарів Кобзар
Голосом могутньої бандури.

І буде Вкраїна величніш
Ніж статуй бронзові стояти.
І ніхто не пригадає більш
Про імперію іуд й пілатів.

5.

Який широкий світ! Там шоста — рай!
А далі — голословні демократи.
Але попробуй хто притулку відшукать,
Так, як бездомні хочуть відшукати.
Нема ніде! Бразилія — мала.
У Африці? Там королівські схови . . .
О, Боже, Будда і Аллах!
Так мало дали братньої любови
Адамовим онукам. І вони
Без цього скарбу, мов німі потвори,
Торгуються спесиво за раби,
Як на базарі жид за помидори . . .
І так живутъ. Кишеня понад все,
Людини піт — надмірна насолода!
А радіо просторами несе:
»Немає крашої від нашої свободи«.
Свобода? Так. Нам вільно все робить:
У дурня грatti, танцювати впарі . . .
А вам? Сині долярики копить,
Розпалювати у новий стиль пожари.
Хіба ж це не свобода? Не життя? —
Машини люксусові, автомати,
Й обшарпані, що зранку на сміття
Виходять для прожитку назбирати . . .
Всміхається 20-й вік машин,
Вік соловків, авшвіців і дахау!
Й заплакана старенька . . . Її син
В політиці за хвостик ловить славу.

6.

Ти спиш утомлена. А ким приспана?
Чи дітьми заколисана ти спиш?
І від великих днів великого Богдана,
Як раб з кайдан, на гарний світ глядиш.
Неначе гордости зовсім не мала досі,
Неначе з волею не жила, як сестра . . .
І в цьому брудному холодному хаосі
Стойш похнюплена без руського меча.
Але не час, мабуть, тобі купатись в славі:
Ти молода, мов квітка навесні.
Та скоро вже зза полум'я заграви
Ти встанеш гордо, скинувши тісні
Віками куті »старшими« кайдани,
Й забудешся про дуроші синів,
Що рвуть тебе під прaporом багряним,
Забравши славу смілих ватажків.
І отаманія загубиться в минулім,
Усі будуть одним, один — усім!
Великим тілом загородиши дула
І захистиши ще не дотлілий дім.
Двадцятий засміється: зірка впаде,
Звалиться кров'ю обкипілій щит,
З гірким останнім димом канонади
Зітліє новий бог і його міт.

Хай як мізкують мудрі дипломати,
Хай як керують »поступом« людства, —
Шлях нації ніколи не зломати,
Чи струтити на путь по манівцях.
Один, — хтобудь, — краплина в океані.
Лиш сума одиниць — незламний дух,
Якого не збороть ні »ізмом«, ні знущанням,
Ні сотнями страшних нищівних штук.
А ми вповні розквітлі в своїй силі,
Давно сформовані в один нарід,
Вловимо скоро принагідну хвилю —
Зірвем віками виплеканий плід!

1948 р.

ІЗ ПОЧАТОГО ЩОДЕННИКА . . .

19. 11. 1947 р.

Письменник, мальяр, навіть і поет працює в ті хвилини, коли самітність, розпач, чи радість опановують його душу. Може це явище не є загальним, але мені притаманним. Чи я писав би, якби не сумував, чи не радів? Куди б я вилив надмірність моїх почуттів?

І сьогодні я сумую і радію. Сумую так, як Кобзар в Закаспії, далеко від рідної землі. Радію, бо надіюсь скоро повернутися на рідні землі і вже ніколи не повертатися сюди в бельгійське підземелля . . .

Надія!

Ти для мене така мила, як Муза! . . .

20. 12. 1947 р.

Людина в своєму житті найбільше шанує мету і працю, яку виконує, щоб свою мету осягти. Чи шанують таких людей за їхнього життя?

15. 1. 1948 р.

Кажуть, що на світі нема правди. А хіба це неправда, що на світі нема правди?

9. 5. 1948 р.

Дрімає світ в бурхливій безнадії. Кровавляться народи в шуканні правди — чистої правди, а її немає. Справедливість, і ця десь недосяжно плентаеться в пустелі далеко від людини, і даремно тратяться зусилля віднайти її. Добре, що Надія завжди з людиною, як нерозлучний вірний друг!

10. 5. 1948 р.

Знову, як щодня, беру ще не заржавіле перо й пробую писати. Думки так хаотично сплутані, що тяжко їх розмістити в реченнях. Вони не хочуть лягати на папір. Вони вільні, веселі!

А тіло стомлене . . .

Може тому саме втримується гармонія життя? Може тому людина великий оптиміст?

21. 1. 1950 р.

Багато раз обкрутилася земля за той час, як останній раз я віршував. А ще більше за той час змінилося в мені і навколо мене. Думки, що пестили колись мене, розпо-рошилися по світі: одні десь заплуталися в невідомих сузір'ях космосу, другі — сковалися за хмародери.

Але одна із них, — живуча Надія, — не залише мене ніколи! Завжди підказує: »Дивись вперед, іди вперед і будь впереді!«

23. 6. 1950 р.

Пробивай свою путь грудьми:
Співчуттям ніхто не поможе!
Лиш тоді будеш з людьми,
Як на них будеш схожий.

Що далекий світу цьому, —
Та думками діла не двоїть.
Уперед! Маки цвітуть
На бруковій дорозі.

З сміхом голубі волошки
(Мрія видно-снів барвистих!)
Застеляють мої стежки
Асфальтові й скалисті.

24. 6. 1950 р.

Я утомлений сам від себе
Вийшов свіжість між людьми шукати;
Від них втік до ріки на берег,
Де б з собою міг розмовляти.

Сам себе чужим почиваю,
І здається від себе тікаю.
І в пустелі не знайду спокою,
Якщо буду блукати з собою . . .

26. 6. 1950 р.

Я усміхнувся в відповідь. І ти
Повіками накрила свої зорі,
Щоби від погляду моого утекти,
І потім вдруге глянути знехотя
Й подарувати очей своїх прозорість,
В мені збудивши потяг до життя.

Не зупинився. Думав, знову я
Тебе самітною колись зустріну,
Мені ти кинеш успіх знехоття,
Я зупинюсь і... Може знову я
На двох колесах без слівця поїду?

27. 6. 1950 р.

Я мабуть буду сміятись з себе,
З безконтрольно прикрих почуттів...
Вже нераз сміялося небо,
Вже нераз я бажанням горів.
Вимальовував своє прийдешнє
В гармонійних фарбах теплоти...
(Та цвіли в чужім саду черешні!)
Не прощаючись, ховалась ти...
Знову стала на моїй дорозі
З усміхом пекучої краси!
Я малюю будучність в тривозі,
Щоб не в серці лиш тебе нести,
А на руки взяти і упарі
Нерозлучно до кінця піти...

Знаю, небо вкриють сиві хмари
Й охолодять полум'я в груді.
Я тоді сміятився з себе,
З романтичних прикрих почуттів!

Неодин вже білоперий лебідь
З мого серця в інше відлетів.

16. 7. 1950 р.

Рясні слізни, скочуючись по щоках, мішалися з пудрою і падали на її руки. Підбитий автомобіль, якого вона перев'язувала, жалібно скавучав.

— Щось незрозуміле діється в Кореї, — кинув на стіл газету її чоловік і запалив цигарку.

— Нехай вживають атомову бомбу! — вона підвела заплакані очі. — Жаліють пару мільйонів азіятів? Іх і так багато наплодилося!

Я дивився на портрет негра в газеті. За 19 років його звільнили з Алябамської в'язниці. Визнали невинним...

17. 7. 1950 р.

Я виходжу часто на дорогу,
Щоб твій усміх в хату принести,
А пізніш розбуджую тривогу,
Про яку не маєш в гадці ти.

Пізніше:

Здається, ти, що утрачаеш фарбу,
Якщо до тебе ближче підійти,
Не варта того в'явленого скарбу,
Якого хіть уміє так сплескти!

20. 1. 1952 р.

Щоб в завтра мене запиталися:

— Розкажи нам про чужину!

З чого би я почав? З остовських таборів? Бельгійських копалень? Чи з Колони Нельсона?

Не питайтесь мене про вечірню тишу
І про ніжний вербовий сміх.
Я відвик від спокою, а лише
Привикаю до інших втіх.
Не питайтесь мене про тремтячі зорі,
Злотоморе на пишнім лану.
Все здається — в страху і покорі,
Решти я ніяк не збегну.
Не питайтесь мене про роки в минулім,
Коли в світлі казок я жив.
Розказати про що ви не чули,
Що я бачив — не снів?
Розказати вам про континенти
І їх Марса багряну тінь?
Про людину, що бажає вмерти
Без належних одінь?

Я розкажу!.. А навіщо казати?
Я би сам хтів забути ці сни...
Тих казок, що розказує мати
В чужім світі не віднайти!..

ДУМА ПРО ПЕТРА СОРОКУ

Без бандури — талану не маю,
Свою думу оцю проспіваю,
(А співати навчився нівроку!)
Для дітей, що тепер виростають,
І колись лиш минуле впізнають,
Заспіваю про Петра Сороку!

В двадцять п'ятім — давно! —
Комунари в село
Завітали, щоб рай будувати!
В комнезами одних,
До в'язниці других,
Третіх стали в Сибір висилати.

Гіркі слізози! Коли
Матері не лили
Гіркі слізози по мужу, чи сину?
В ці холодні роки,
Немов повінь ріки,
Затопили вони Україну!

І чужі, і свої
Плюндрували її
В ім'я »ізмів«, у ім'я комуни.
І чия ж це вина,
Що страдає вона
Під ногами наїздників-»гунів«?

І на хуторі в нас
Коли страх на цей час
Вдерсь розбійником в глиняні хати,
Ніч, мов демон лихий,
Мов розлючений змій,
Насувалась в сорочці махнатій.

Десь у комині зов
Переляканіх сов
Будив вечора приспанутишу.
Сніг туливсь до землі . . .
І тополі вдалі
Скоро віттям вже гай заколишуть.

Все засне . . . Удалі
Чародій мов з землі
Вийде місяць. До нього в покорі,
Мов дівчата в танку
На привіт козаку,
Засміються розхристані зорі.

Місяць вийшов. Чомусь
Блідо блимнув, здригнувсь
І подавсь поміж хмари купатись;
Наче хоче втонуть
У глуху каламутъ,
Щоб з землею уже не встрічатись.

Все замерзло, тремтить . . .
З хати світло блищить
Через шиби замерзлі, квітчаті . . .
Коні з шляху у рись
Під хатину вдерлись
Й зупинились при вході до хати.

Троє рослих людей
Підвелися з саней,
Нетерпляче застукали в шибу.
Відчинив хтось. Ввійшли.
Вмерло все навкруги.
Місяць скривсь. Тінь покрила садибу.

В хаті: — жінка сидить
При колисці; глядить
На шинелі потріпані, сірі;
На устах — нема слів,
У очах — страх і гнів
Спалахнули і так скам'яніли.

Чоловік відступив,
Очі десь потопив
В безконечність без часу й простору.
На одну довгу мить
Перестало все жити . . .
Коней хвиркання вдерлось знадвору.

— Собірайсь! — наче грім
Загуло на ввесь дім,
Аж здригнулося світло лампади . . .

»Собірайсь . . . Собірайсь! . .
Собірайсь! . Собірайсь!!! «
Грім громів, як громи канонади . . .

Не збагнув наш Петрусь —
Його мати чомусь,
Мов воскова статуя стояла;
Грався стрічкою він
У колисці з лозин,
У ногах сіра киця мурчала . . .

Потім тихо. Зза хмар
Чародій-володар
Вийшов місяць. До нього в покорі,
Мов дівчата в танку
На привіт козаку,
Засміялись розхристані зорі.

* * *

Пропливали роки,
Як ті води ріки;
Відцвітали нераз уже квіти;
Все у русі однім,
У кільці чарівнім,
Із землею по стежці орбіти.

Коли глянуть здалля,
Виглядає земля,
Мов красуня в вінку-ореолі;
На землі: дим, огні,
Кулеметів пісні,
Людські трупи розкидані в полі.

В нас на хуторі теж
Зістались від пожеж
Коминів чорні вежі-реклами;
Понад стоптаний шлях,
В пустовусих житах —
Шоломи на хрестах з »павуками«.

Вже додому Петрусь
Зза Дніпра повернувсь,
Мати й батько з сльозами зустріли.

І рішили вони
Йому все повісти,
Як до столу всі разом присіли.

Батько встав, походив,
Самосад закурив
І почав: »Час тобі розказати,
Ти у нас лиш один,
Наче рідний наш син,
Лиш не ми — твої батько та мати«.

»Ви? .. — здивовано він. —
Я ... не ваш рідний син? «
І слізозина скотилася з ока ...
»То скажіть же мені
Хто батьки є мої? «
»Батько твій — наш сусіда Сорока.

В двадцять п'ятім ... в Сибір ...
Тоді вийшов надвір,
Чую — плаче немов би дитина ...
Іх забрали ... Для них
Не потрібно малих —
Тебе кинули в сніг біля тину ...

Як наш син, виріс в нас,
А тепер мабуть час,
Щоб ти знов із якого є роду ... «
Петро лише всміхнувсь:
Не йме віри чомуся!
В вікно глянув на стежку з городу.

І здалисъ, немов в сні,
Якісь дивні пісні,
Їх мотиви губились в безодні ...
Тайну крили ... Чому
Не казали йому,
Лиш рішили сказати сьогодні? ..

Знає добре одне:
Він батьків не знайде,
А як знайде — чи будуть близькими?
Як то лиш в одну мить
Можна все загубить?!

І думками збагнути нема сили!

Встав і вийшов надвір.
За городами бір
Колихався від вітру зі сходу.
Щось затислось в грудях,
Як колючий будяк
Причепилось до серця зі споду . . .

Йшов по стежці. Кудись
Павутинням плелись
Якісь спогади, думи-розради.
І здавалось, — ніде
Він уже не знайде
Ні спокою в житті, ні відради.

Наче вчора ще жив
Він життям молодим,
А сьогодні прибавились роки.
Світ інакшим чомусь
У ногах простягнувсь,
У ногах спадкоємця Сороки.

В поле йшов через сад,
Не дивився назад;
Шо в минулому можна шукати?
Безтурботним диттям
По левадах ганяв
І не знов, що десь плакала мати . . .

Був щасливим . . . Тому
Чомусь здалось йому,
Шо те щастя украденим було . . .
Сльози збились в очах,
Тягарем на плечах
До землі його тіло тиснуло.

Впав, ридав, як малий.
У грудях немов змій
Упустив незгойму отруту!
Хто життя зруйнував?
Хто батьків відібрав?
Як хотілося б правду забути!

Весь той гнів, весь той жаль
Згартувалися в сталі
Вже без сліз, без малого вагання.

Бліснув огник в очах,
Як той огник-світляк,
Огник помсти, відплати бажання!

Встав. Кремезний. Страшний.
Усміх гравсья лихий
Аж із болем зіжматий устами.
Житом йшов навпростець.
З чубом гравсья вітерець.
Волошки прилягли під ногами . . .

*   *

Сорок другий. Зима.
Україна — сама.
Де її товариства шукати?
Всі сусіди її,
Як удави-змії,
Лиш чатують »своє« відібрati.

Хай палають огні!
Хай руйнують її!
Духа гордости тяжко зломати!
Ні доноси злих юд,
Ні катів самосуд
Не здолають її розіп'яти!

Україна мовчить
В тяжких ранах. Терпить . . .
Лиш один шлях для неї: чекати
Ще часи ті прийдуть,
Коли встануть й підуть
Її діти з ярма визволяти.

Всім не ждеться чомусь:
Наш Петро свою путь
Вибрав впертий в руках з автоматом.
Перший жертвою впав
Емтеесівський зав,
Шо господарем став його хати.

Як те сталось, днів з п'ять
Не міг їсти, ні спать: —
Чи мав право життя відбирati?

Після довгих вагань
Вже не було питань:
За батьків він мав право відплати!

По району ходив
І сліди залишив:
Без жалю, без крихітки вагання
Хто був винний — стріляв,
І нічуть не сприймав
Ні плачу, ні прощення благання.

До Карпатських десь гір
Він пішов й до цих пір
Про Петра уже більше не чути.
Лиш батьки, як живі
На чужії землі,
Можуть помсти бажання збагнути.

* * *

Час змінився. Здалля
Виглядає земля,
Як красуня в вінку-ореолі.
На землі: як колись,
Хвили зла розлились
І купають людину в неволі.

1962 р.

НАД ДУНАЄМ

Холодний, як Дунай, стояв я над Дунаєм,
Вслухався в дрімоту вечірніх тайн.
У сяйві місячнім тремтіли водограї,
А я стояв, самітний як Дунай.
У серці билися утомлені надії,
Як хвили в кам'янисті береги.
І сяйво місяця душі не обігріє
На полі чужини.
Тополі трепотіли в леготі вечірнім,
Мов думи роем пожовтілих сяйв.
Я тут залишусь з холодом осіннім,
А в рідне море попливів Дунай.

Донауверт, 21. 5. 1948 р.

ГЕЙ, ПРОСТОРИ!

Соловки — Сахалін! Гей, простори!
Жити весело — весело всім:
Від Камчатки до пустель Печори
Тайгу вкрили ми трупом своїм.

Цього мало? За дротом оселі,
Совнастрої, міліція-пси!
Мельйоруємо кров'ю пустелі,
Заохотно корчуєм ліси.

Правда ж в нас ідеальна свобода?
Зірка світить, до болю пече!
Не радіеш, товаришу? Шкода!
Не розчулиш Москви ти плачем.

Вже Берлін і Пекін! Гей, простори!
Розцвітає, цвіте вільно край!
Научайся, товаріщ, покори,
Або стежку в тайгу пробивай!

1947 р.

ПОБАЖАННЯ

Бажаю вам щасливих днів
І міжособної любові, —
То й дійсність викується з снів,
Й »неправда« випаде із мови!

На світі є так мало правд,
А доброти ще менш зустріти.
Та коли серце каже вам,
Щоби із розумом любити,

З'єднайтесь щиро і у путь
Через незнанні дикі пущі
Йдіть на шляхи, які ведуть
В степи широкі, невмирущі.

Бо лише там чекає вас
Той час щасливої любові.
Недаром землі наші час
Зросив дощем людської крові!

1944 р.

ВІТЕР З УКРАЇНИ

Хоч ти далеко моя мила,
Та твої роси принесе,
Взявши на перловій крила,
Гаряче сонце золоте.

І висушить воно сліозину
З моїх заплаканих очей,
Огріє, як матуся сина
Біля своїх теплих грудей.

Від тебе, дорога матусю,
І вітер пісню принесе;
Коли почую — не всміхнуся,
Бо пісня плач гіркий несе.

Розкаже він мені потихо
(Щоби ніхто більше не чув),
Що діється, яке там лихо,
Як голод села обгорнув.

І я заплачу . . . Сліз перлинни
Затъмарюють чужу блакитъ . . .
А теплий вітер з України
Цілує й ще далі летить.

1943 р.

РОЗДУМА

Часто я питався вечорами:
Що таке життя? Людське життя?
Чи комедія, чи акт із драми?
Чи лиш сон, що піде в забуття?

Та й не міг собі відповісти:
Щось тривожило мій дикий світ . . .
За Платоном знов ставав Сократом,
А насправді — Діogenів цвіт.

Хоч не був я циником ніколи,
Та обставини зробили ним;
Чи безсилій, що мене збороли
І посіяли в душі полин?

Й це неправда! Так лише здається.
І здавання є їдка брехня . . .
Суперечка одна в другу б'ється,
Як вітрище до сухого пня.

Що ж — життя? Не лише животіння,
І не поклик мітів чи ідей, —
Є таким, як кожний розуміє,
Хто людиною живе серед людей.

Життя — праця, втомлююча, чесна, —
Лиш людині честь така дана!
З буднів створює співучі весни,
З весен створить новий світ вона!

Кассел, 9. 4. 1948 р.

Я ПАМ'ЯТАЮ . . .

Я пам'ятаю ліс мені чужий,
Бараки сірі в присмерку вечірнім;
А з гір, де гарцювалися вітри,
Доносилось хрипливе голосіння.
Чи то стогнала втомлена земля?
Чи емігранти в розпачі зітхали?
Не знав про те я. Думав: звідкіля
Прийдуть недоціловані корали.
Тоді я жив! Душою лише жив:
Хотів кохати я своє кохання,
А чого сумно хтось за чимсь тужив, —
Було далеким від моого пізнання . . .

Я пам'ятаю ліс мені чужий,
Гірке зітхання . . . і холодні очі.
Тоді я жив! Душою лише жив,
Як цілував кохану неохоче.

Я не забуду: скиглила душа
І я чекав в незятнім божевіллі,
Як сам не свій, — неначе на ножах, —
Й не хтів відчути того голосіння,
Що з гір, де гарцювалися вітри,
Воно доносилось хрипливим звуком . . .

А я стояв, де ліс мені чужий,
Ждав на коханку в видуманих муках . . .

1948 р.

* * *

По асфальтних дорогах блукаю я, —
Не цікавить мене стара готика!
І мій човен чомусь не причалює
У портах, де повії у котиках.
Де ж тоді мені причалитися,
Щоб розстатись з Европою згнилою?
Я не можу вже більше дивитися
На . . . й кав'ярні!
Ще з більшою силою
Вітер тягне вперед моого паруса,
Тут і там — один порт, бо усі такі!
Он торгуються дами з товаріщем,
Там агента гніздо, там — політика.
Я тікаю . . . Й тут діви мальовані
По провулках коханням торгуються . . .
І чим більше доріг асфальтованих,
Тим чужішим, далекішим чуюся!

Шарлеруа, 1947 р.

ПОЕТ І КРИТИК

У першій спробі молодій —
Поет повний шукання.
У нього дум, як бджолів рій,
Як люду на змаганнях.

Він ходить сам повний думок
В лісі, в полі паштістім,
Пише про вкоханих жінок
Із серцем пламенистим,

Про ясне сонце, про весну,
Пташинне щебетання,
Про милу пісню чарівну,
В якій звучить кохання.

Радіє він з своїх пісень
В щасті і горі злитих!

Другим для нього стає день,
Коли зустріне критик.

Критик — одне, друге — поет.
Поет вміє співати,
А критик — рими, ритм, сюжет
Любити критикувати.

Він критикує від душі
І щоб не образити:
»Писати, друже, вам вірші
Я раджу облишити.

»Цей стиль уже такий старий, —
Писали ним ще в Римі!
І зміст не ваш — це зміст чужий,
І діеслівні рими.

»Одноманітний тон віршів,
Сила рядків прозових.
Якби сонет змайстрижить вмів —
Це краще початкові!«

За раду дякував поет.
Треба годитись з ними,
Хоч плутають вони сюжет
І форму, ритми й рими!

Фюссен, 1945 р.

»Ізза гір та за високих . . .«

Поет радянський, син Вкраїни,
Од і похвал гучних мистець,
Вже записавсь в слав'янофіли
Й до комунізму навпростець

Він, — славний воїн, — марширує,
Пісні похвальні компонує
Й кричить: »Да здравствует отець!«

14. 7. 1945 р.

ЗА ЩО?

Ще тліли слупи у розбитих мурах,
Диміло з обгорілих літаків.
І тіні людські згорблені, похмурі,
Виходили сонливо з бункерів.

Один нагнувсь. В траві яснозеленій
В загуслій крові злиплася коса ...
Земля з травою стиснута у жмені ...
В мертвих очах іскрилася сльоза ...

На сірій блузці, вимашеній маслом,
Синенький »ОСТ« пришитий доладу ...
Лиш зацвіло життя юне й погасло ...
»За що? за що?« — шуміло у саду.

Дотліли слупи у розбитих мурах.
Як скелети, стояли літаки ...

В мокрій землянці — згорблена, похмура,
Чекає мати на приїзд дочки ...

Лайпгайм, 6. 1. 1945 р.

ВИ ПЕРЕМОГЛИ!

Кому славу співатимуть люди
Після цеї тяжкої війни?
Тим, що жити зісталися людям,
А чи тим, що від кулі лягли?

Кому слава співатиме віки,
Як травневі вечірні громи?
Переможеним в бою великім,
Чи тим смілим, що перемогли?

І не Бісмарка внукові слава,
Що народи батогом гонив,
І не вам — трубодури лукаві,
Що народ за вас кров'ю платив!

Впились кров'ю й помрете в неславі
На розвалинах власних споруд!
Ваші вчинки нелюдські кроваві —
Це ваш суд!

4. 6. 1945 р.

РАДЯНСЬКИМ ПОЕТАМ

Ми читаем усі ваші оди-пісні,
Ваші витвори нового часу.
Ви співаете хором (і майже усі!)
Хто диксантом, тенором, хто басом.

Пісні ваші дотепні, музичні слова
Про степи, многорибній річки.
А де тюрми, канал, Соловки, Колима?
Людські жертви за три п'ятирічки?
    Де пісні про тих вдів,
    Що під ваш гучний спів,
Дніпром сльози свої проливали?
    Чи про сміливих тих,
    Що із серцем простих,
На кістках Третій Рим будували?

То ж співайте пісні за бронзову медаль,
Чи за назву »героя союза«!
Третій Рим упаде, і на купі розваль
Зогнє, як бур'ян, ваша музга.

1945 р.

ЗУСТРІЧ

Здавалося, що вчора ти
Був для мене в минулій казці;
Знов дороги наші зійшлися,
Щоби зустріч лишилась в згадці.

Завтра, може, твій човен в путь
До далеких днів помандрує,
І не зможеш того збегнути,
Що від дотику днів відчуєш.

Я залишуся в сірих днях,
Ти — віддалений роком долі,
Щоби завтра зійтись на шлях
І змагатись під стягом волі.

1947 р.

З 36-го

Під пам'ятником проти Арсенала
Стойть хлопчина, руку простягнув:
— Крихітку хліба дайте . . . Вмерли мама,
І я без хліба, дядечка, помру . . .

— Нікому пожалітись . . . Татка вбили,
Брат старший, кажуть, ще сидить в тюрмі . . . —
Розпачу слізози по щоках скотились:
— Дайте хлібця хоч крихітку мені . . .

Стойть і просить. Повз повзуть трамваї,
Мов грізні звіри наших поколінь.
Купа камінь гармати бронь тримає,
Дулом направлену в подольську синь.

»На сопках« вальс дзинчить акордом п'янім.
Пройшли повз нього група москвичів.
— Дайте хлібця . . . — хлопчина руку тягне,
Й знеможений під пам'ятник присів.

1946 р.

Я І ДУНАЙ

Сьогодні ми ще друзі нерозлучні,
А завтра — лише сонце зп'є росу,
Ми розпрощаємося під співи милозвучні:
Я потягом далеко відповзу.

Ти попливеш лугами в Рідне Море,
А я від нього у далекий світ.
Чи чаруватимуть мене простори
Й гарячої троянди цвіт?

Не знаю. Сьодні ми ще нерозлучні,
Востаннє сум мені свій заспівай
Й ми розпрощаємося під спів твій милозвучний . . .
Привіт же мому Морю передай!

Донауверт, 1948 р.

* * *

Пройшли тут дні в питаннях загадкових.
Жили з надією. Комісії щодень.
Одні з молитвою зверталися до Бога,
Другі — пили, співаючи пісень.
Я бачив все: в піснях ховалась туга,
В молитвах предчував страхіття в дальших днях!
Хотів забути все... У сні ходив за плугом
На чорноземних стоптаних полях...

Фюсен, 1964 р.

* * *

Глухо люди гудуть
(Чути плачі чиєсь):
»Де? Якими шляхами з далеких країн
Хрестоносці ідуть?
Що побачили тут?
Що згубили колись?
Може рай відбудують з руїн?
Чи ярмо накладуть нам до пут?«

Глухо люди гудуть
(Чути стогін, плачі) ...
Те, що мали, усе зграбували у нас...
На чужину женуть
Хто здоровий в ясир,
Хто не хоче — мечі
Горду голову зітнуть ураз,
Лише слово скаже проводир.

Хто вони є такі?
»Ми — месія!« — кричать.
Несуть смерть для далеких країн.
А слова чарівні,
І з газет сторінки, —
Наче волі свіча...
Це — камінний без серця Берлін,
Що, упившись, впаде навіки!

Україна, 1942 р.

М. С.

Пожовкле листя навіває сум,
І я, мов оп'янілій, щось шукаю,
Ганяюся за стадом своїх дум,
Що пурхають, мов горобині зграї.

Може тому, що хтось його любив —
Пожовкле листя й осінь в злотограї?
А я її в хаосі загубив
І тепер листя жовте зневажаю.

Вона ж любила листя! Як би міг
Її для себе знову відшукати,
То не лякався б листя, що до ніг
Спадає, щоби справді налякати.

Листячко пада . . . Бачу її знов
Уквітчану в осінні златошати!
Золотий лист! Моя вірна любов —
Лише одна!

А листя так багато . . .

Петіт Шато, Брюссель.
12. 3. 1948 р.

* * *

Лопотить вітрище над землею,
Рвуться хмари в неосяжну даль.

Чи мені прощатися із нею
І втікати до пустель, проваль,
Де не має рабства, беззаконня,
Чи іти у вир тяжких страждань?

Ніч встрічає знов мене безсонням
І безплідним морем сподівань!
Я кидаюсь чайкою в порогах,
Б'юсь об хвилі людського життя, —
Знаю добре: на чужих дорогах
Й смілий воїн згине без пуття . . .

Полечу у гості до фортуни —
Чи зрадливе молоде дівча
Усміхнеться? Я удару в струни!
Пісня крицевіша від меча!

Витри гіркі сльози, Діво,
Биглядай мене з чужих доріг.
Хоч фортуна, знаєш, є зрадлива, —
Приведе на згублений поріг,
І тоді завжди будемо вмісті! ..
Усміхнеться нам ясна блакить,
А над степом тепло-золотистим
Буде вітер пісню шепотіть!

4. 4. 1947 р.

ПОЛОНЕНИ

У пресі кричите: »Принесли волю вам!
Ми — визволителі! Ми — гуманісти!«
Чому ж тоді не хочете братам,
Полоненим всім, дати їсти?
Нащо голодних їх на тяжкий труд,
Наче тварин, нагайкою женете?
Малий непослух й ви на місці тут
У серце тичите вістря багнета.

Ви пишете: »Із нами бог!«
Як же він з вами буде,
Як на устах в вас людська кров,
А серце ката в грудях?

Бідний народ . . . Я чув твій крик . . .
Не крик — це ніж у груди!
Кутий баварський черевик
Топтав тебе повсюдах . . .
Я чув твій плач, стогін-відчай, —
Ти плакав від зневаги . . .
Живий будеш — заповідай
Синам, щоб не прощали!

15. 11. 1944 р.

* * *

Холодний вітер з України
Приніс з пожарищ гар гіркий.
Скільки вже раз в твоїх руїнах
Проходить проводир чужий?
А ти не впала на коліна, —
І з цього веселись, раді!

Холодний вітер з України
З гаром приніс мені тепло.
Далеко я: в пустій чужині,
Але повернусь всеодно!
І поцілую темносиній
Упитий трунком сліз Дніпро!

Вернусь на рідну Україну
Зза обгороджень дротяних!
В ріднім краю, хоч на руїнах,
Вп'юся повітрям запашним!
Не нагадаю більш чужини
Й гордих майстрів з поглядом злим.

Лише ніколи не забуду
Холодно-ніжних ранніх рос,
За дротом хату — з дощок буду,
Синенький з білих літер ОСТ
І сотень змученого люду
Під криком: »Ауслендер, льос!«

Епфах, 1943 р.

* * *

Голосні в кав'ярнях танці,
Безсоромність, розпуста з вином.
Брудне місто, що завжди вранці
Загортается черним рядном,
Що втішається милістю гордих,
І багатством чужих надбань . . .
Темний поблизу готичних бань
Б'ється з серцем глухим акордом!

І байдуже шепочутъ любов
Розмальовані щиро скроні,
Болюче застигає кров
У затислих пальцях, в долоні.
Я тікаю в своє гніздо,
Щоб з нудьгою убить годину . . .
Від кав'ярень в мое вікно
Віє вицвілій піт людини.

Шарлеруа, 1947 р.

*   *

Проходять дні, проходять ночі,
Проходять весни і літа.
Як блискавиця, проліта
Юне життя щонайдорожче!
Усе відходить вдаль від нас,
Ховається в німім тумані.
Дитячий ритм життя погас,
Погасне юне у змаганні.
За три весни на чужині
Не усміхався ще весні.
Надії згасли. У цей час
І промінь сонячний пригас.

Гогенкірхен, 1944 р.

*   *

Тужить вітер, як чайка над морем,
Сніgom б'є, шпурляє, мете,
Він сердито полями бреде,
В'ється в лісі, налякує зорі,
В димарях він тривожно гуде,
Мов вигнанці, розплакався в горі.

Ніч нависла, як чорна хустина,
Над землею присіла, тремтить.
Десь далеко від зір гуркотить, —
Тяжко стогнуть мотори машини.
Бліснув огник, другий. Все горить.
Ніч з горбів поповзла у долини.

Затрусилась земля. Недалеко
В вихрі танцю всміхнувся пожар.
Мало, мало для тебе ще кар
Батьківщино величого Гете!

Вітер виє, доносячи гар
Й обгорілий шматочок газети.

1943 р.

* * *

Це не чайка об камінъ прибита
Скиглить жалібно. Ні! Це моя
Чужиною душа оповита, —
За Вкраїною тужить вона . . .

Бо ніколи не може забути
Ясне небо, солом'яних стріх,
Рідний Умань недолею зкутий,
І широких левад гомінких.

Краю, краю! Ти — сонце веснянне.
Ти співучий, як в сонці весна.
Обійми ж ти мене, мій коханий,
Бо холодна зима-чужина.

Нешчасливий без тебе, мій краю!
В вигнанні невеселе життя . . .
Як ще довго? Коли, — сам не знаю, —
Приголубивши, як мати диття?

1943 р.

НЕДОВГО ЩЕ!

Тяжкий бетон, хоч мало брати!
Без відпочинку поспішай —
Тяжка, як лом, стає лопата,
Майстер кричить: »Кидай, кидай!«

Не має сил. А де їх взяти?
Для нас зовсім другий закон:
В »мундирах« й брукви небагато —
Остовський денний раціон!

Кричить гудок. Ми утікаєм
Від бетонових доріжок,
У полі сховища шукаєм.
Кричить уривчасто гудок!

Гудок завмер. На небі чистим
Пишуть закони літаки!
Посипались цяцьки сталісті
На бетонові доріжки.

Розвівсь дим. Назад підходим
Й беремось ями загортать.
Свої праці нам не шкода:
Не довго ще бетон мішатъ!

3. 2. 1945 р.

СИРІТКА

Вітер співає з житами,
Чути ридання в степу:
»Нащо народилась я, мамо?
Нащо дала долю гірку?«

»За що я мушу страждати,
Просити черствий хлібець?
Своє життя проклинати,
Не зnavши близніх сердець?«

»Де знайти в світі ту душу,
З ким поділитись могла?
Хто скаже, поки я мушу
Степом скитатись одна?«

Все навколо заніміло.
Вітер присів у житах.
Сирітка — бліда змарніла
Йде і не бачить свій шлях.

2. 1. 1942 р. Україна.

ЖОВТЕНЬ

»Чим зустрів нас і чим одобрив,
Злотопищний місяцю Жовтень?«
»Щоб м'ягенько було, підстелив
В ногах листя пов'яло-жовте!«

»Сухе листя пишно-золоте?
Сам я бачу у якім таночку
В легкім вітрі злітає й бреде,
І лягає ген на горбочку«.

»А чого тобі кращого треба?
Досить листя, що я підстелив!<«
І, розсердившись люто, Жовтень
На другий день дощами полив . . .

Ляйпгайм, 1944 р.

ЛИСТ

Писав листа, рука тремтіла . . .
В душі затисся гіркий жаль: —
Немов надія розлетілась . . .
Сльозини видушив хрушталь.

»Живий, здоровий, — пишу. — Мамо,
Весна уже тут зацвіла,
Не чути соловейка рано . . . «
Знову скотилася слъоза.

В пам'яті поле і левади,
Пташиніх хороводів дзвін;
У серці — громом канонади
Гуде ненависті проклін . . .

». . . Будьте здорові, — лист кінчаю, —
Ваш син і брат. З країв чужих«.
Але чи рідні прочитають
Сліди від сліз моїх гірких? . .

Епфах, 12. 3. 1943 р.

В РІЗДВЯНУ НІЧ

У шиби бивсь густий лапатий сніг,
І вітер дерся в щілини до хати.
Під хатою почувся тупут ніг —
Діти почали ій колядувати.

Здригнулося поморщене чоло,
І, відрившись від молитви, мати
Пішла надвір (так вдома лиш було!)

Дітям малим дарунки роздавати.

Вернулася. З плечей зстусила сніг,
Й до образу підвела темні очі.
Молилася. Не чула, що до ніг
Мороз прокравсь . . . Було, — щоночі

Вона молилася, росила ніс слізьми,
Молилася за сина: був в в'язниці
(Сидів ще з тридцять сьомого з весни
За кілограм колгоспної пшениці!)

Від спогадів ще більш поморщивсь ніс,
І слізози, як колись, зросили темні очі,
І здалося, що ще шумить той ліс,
Де сина зустрічала в зимній нічі.

Лапатий сніг ліпивсь на шиби ще,
Вітер приносив: » . . . стала новина! «
Яснішим стало в матері лицезріти,
Ще близче стала до розп'яття Сина.

»Христос родивсь! « — співає колядник,
»Христос родився! « Та не знає мати,
Що її сина в лісі, де сосник,
В цей самий вечір на хресті розп'ято . . .

Баварська ніч трусить із неба сніг.
Вітер приносить: » . . . стала новина . . . «
Промерзла мати падає до ніг
В щирій молитві за своєго сина.

7. 1. 1946 р.

ЗЕМЛЯЧЦІ

Зустрів тебе я серед поля,
Твій ніжний погляд зпід дуг-брів!
Може сказав щось мимоволі, —
Не пригадаю: я горів.

Хвалилися: ти із Полтави,
А я знад Ятрані-ріки.
Коли з усмішкою прощались,
Себе назвали: «Земляки»!

Не запитався, де живеш ти,
Коли зустрінемося знов.
Здавалося, що я нарешті
В тобі знайшов свою любов.

Хотів забутися — ти снилась!
Як риба, я попався в сіть . . .
Ходив в те місце, де зустрілись,
Бажав ще раз тебе зустріть.

Даремний труд — тебе не було
І я назад звідтіль тікав.
Та на другий день щось мануло,
Туди, де вчора я стояв.

І кожний раз, немов в гарячці,
Тікав із поля до ріки.
І відчував, люба Землячко,
Тепло ніжненької руки!

1944 р.

ОТ ЩО Е!

От до чого дожились —
У ясир попали,
Кажутъ — вільно прибрелисъ,
Хоч силою взяли!
Всі аж стогнуть від біди, —
Пишуть, що сміються,
Живуть з пивом, без води,
Ніколи не б'ються!

От де щастя! Тут життя!
Плачем, — кажуть: смійся,
Засмієшся знехоття —
За те вдарять, — бійся.
За таку до нас любов
Нам кричать у очі:
»— Проливайте свою кров!«
Кричимо:
»— Не хочем!«
Ляйпгам. 1944 р.

* * *

В нас сьогодні, як святки:
Лишили роботу,
Це тому, що є таки
Сусідські турботи.
»Огласілі маніфест« —
Воювати просять.
А цікавий, правда, жест?
Дякуємо. Досить.
У людини серце є,
Радість також, — часом!
Так, що нас не підведеш,
Тов. Власов!

Ляйпгам. 20. 11. 1944 р.

РАНОК

Трави порошені цілються з туманом,
Високі шпилі Альп — рожевозолоті.
Кругом співає все: »Настав веселий ранок!«
Пісні зливаються у хори голосні.
Ось сонце виповзло і кинуло, як з жмені
Багатий пан срібло, промінячка свої;
Всміхнулися сріблом поля яснозелені,
Пташиній хор затяг пісень в борі.
Уже настав, настав веселий ранок —
Різноманітних тонів голоси!
Чорні шпаки влаштовують свій танок,
Трава сміється краплями роси!

1945 р.

ПІСНЯ ПРОЩАННЯ

Прощай, мое любе дівча,
Надовго, кохана, прощай!
Далеко я в чужину йду,
Як хочеш — мене забуй.

Далеко я від тебе, люба, йду,
Лишаю тебе і свій Край . . .
Може до тебе я колись вернусь,
Як хочеш — мене виглядай.

Пройдуть роки на чужині, —
В душі я з тобою буду.
Карих очей, як маєш ти,
Ніколи й ніде не знайду.

І ні тепла кохання, як твоє,
І ні красоти-простоти,
Певний, ніде в усіх чужих краях
Ніколи мені не знайти!

Прощай, мое любе дівча,
Для мене любов зберігай: —
Вернуся знов до тебе я,
Щоб більш не лишати свій край.

Далеко я від тебе, люба, йду, —
Слізьми не висушуй красу.
Вірю, до тебе я колись вернусь
І вірну любов принесу!

1964 р.

Песня прощальная

слова и музика
Александра Федорова

Король

Прощай, мое людё гиб-ра, на-гово, проща-тай! — Ах-ле-ко

а бу-жки, ми югу, се-хен не-де-ю-вай! — Ах-ле-ко а биг

те- бе, лю-да, югу — ан-шан-го теде і свё Краї —... монг, ю

те. бе а ко-лис бер-мусь, ан-то-рен монг-гай! —

ПЕРЕСПІВИ

1.

Ой співає у лузі
З жалем в серці, у тузі,
Як червона калина,
Україна-дівчина:

»Ой, чому я така нещаслива?
Як та наймичка, вічно в чужих . . .
Ой, чому мої діти зрадливі?
Розбрелись по країнах чужих . . .

Безталанна я . . .
В сльозах їх благала:
Єднатись навчала, —
І все без пуття . . .

Ой, чи буду я ще славно жити
На своїх колосистих степах?
Діти, слави козацької квіти,
Моя доля у ваших руках!

Полюбіться ви!
В вас є своя хата,
Щира і багата,
В садах золотих . . .«

В горі плаче, голосить,
Научає і просить
Своїх діток зрадливих
Славна Діва Вкраїна . . .

1942 р.

2.

Ой, у полі жито
Окопами зрито;
При дорозі між маками
Козачен'ка вбито.

Не йде його мати,
Щоби поховати,
Не йде його дівчинонька
Ручки заломати,

Китайкою вкрити,
Та й заголосити.
Біля нього обгорілий
Танк стоїть розбитий.

Ой у полі жито,
Снарядами зрито;
За що? Защо ж молодого
Козаченка вбито?

1942 р.

3.

Ой, чого, ой, чого ж ти сумуеш?
Чого слізози втираєш з очей?
Може того, що вже не почуеш
Таких ніжних коханих речей?

Не сумуй і не плач в самотині,
Не благай, щоб до тебе вернувсь: —
Може він другую на чужині
Покохав, до грудей пригорнув.

Запитай соловейка — він скаже,
Де твій милий, що робить тепер: —
Може він у вороженьків вражих
У знедолі, а може помер?

Соловейко не хоче співати.
— Що розкажу тобі, сирота?
Для обох вас прийшлося страждати —
Пропадають в неволі літа.

Не кохає він другу дівчину,
Для чужинки нема в нього слів:
Думки в нього про рідну Вкраїну,
Степ широкий і колосу спів.

Він благає, щоби повернутись
На стежки ті, якими бродив;
До твоїх теплих рук пригорнутись
У п'янкім шепотінні садів.

1942 р.

4.

Якби то де взяти орлинії крила,
Злетіть поза хмари у рідні гаї,
Де рідна хатина і де мати мила,
Крикливі коханні сестрички мої.

На мить би поглянуть на рідну країну —
Над Бугом леваду у вербах густих!
Може там зісталися лише руїни —
В них вітер співає мелодій сумних?

Рідненський мій краю, моя Україно!
Ох, скільки страждання і скільки знущань??!
Тримайся на силі, моя Батьківщино:
Це лише початок нерівних змагань.

Терпімо. Хай б'ються на нашому тілі:
З руїни устанемо й будемо жити!
В вінку з колосків і ромашок вродливих
В ногах твоїх шлях до свободи лежить.

1942 р.

5.

Шумлять-гудуть бори дубові,
Вороння кряче у степу.
Востаннє цілував в діброві
Свою дівчину молоду.

»Не по своїй, кохання, волі . . .
Мабуть таке у нас життя.
Не забувай — прошу і молю, —
Для мене збережи диття«.

I він поїхав з України.
Мила зісталася сама.
Без батька, неньки, без дружини, —
I ні дівчина, ні вдова.

Без батька, неньки, без дружини . . .
Дитина плаче на руках.
Кожної днини і хвилини
Вона глядить в вікно на шлях.

Кожної днини і хвилини
Виходить в степ на битий шлях:
Не йде коханий із чужини . . .
Срібляться перли на очах . . .

1942 р.

6.

Віє вітер з України поміж гори і долини,
Поміж гори і долини до дітей, що на чужині.
Ой, ти, вітр, легкокрилий, що діється, скажи, мицький,
Що діється між ярами, між вишневими садами?
Над ярами ворон кряче, у садку вдовиця плаче;
Лан пустується на полі, всі голодні, босі й голі.
Все знищили, все спалили, тихі сім'ї розорили;
Окупанти й свої тоже вміють нищить, не дай Боже...
Вітер віє-повіває, на Вкраїну повертає,
На широкий степ розлогий, на знищені села вбогі.
Вітер плаче серед поля: »Твої діти у неволі,
У неволі й будуть жити, бо не вміють полюбитись«.

1942 р.

7.

У житах ясне сонце проміння купає,
Степ співає з пташками,
Теплий вітер крилато шугає,
Гомонить із маками.
А маки прихилили голівки червоні
До трави, до могили,
Волошки, мов засмучені жони,
У поклоні схилились;
На могилі калина тремтить, мов від болю,
Наче плаче-ридає,
Простягла білі руки до поля
І у вітра пити:
»Ой ти, вітр, могучий летун легкокрилий,
Ти повсюдах літаєш,
То чому ж про могилу, мій мицький,
Ти пісень не співаеш?«

Чи забув, а чи може не чув і не бачив,
Як тут кулі свистіли,
І стогнали у ранах гарячих
Наші воїни смілі?
Як востаннє із степом і сонцем прощався
Вірний син України?
Як над ним плач ланів розлягався,
Сльози-роси бреніли?
Як уста козака при смерті шепотіли:
»Ворогів треба бити . . .
Для матусі України-діви,
Волю йдіть боронити! . . .
Прощарайте степи, волошки голубії . . .
Прощарайте . . . про . . . всі . . . ви . . . «
І навіки закрив чорні вії
У вівсі блідосивім.
Як високу могилу над ним висипали,
І як плакала мати?
Як дівча підійшло попрощатись,
Блідість уст цілувати?
Ой ти, віtre, могучий летун легкокрилий,
Ти літаєш повсюдах,
Заспівай про героя в могилі, —
Нехай знають всі люди,
Нехай знають, що кров'ю гарячою свою
Покропив він землицю,
Що бійцем-смільчаком йшов до бою
За Вкраїну-дівицю! «

У житах ясне сонце проміння купає,
Плаче степ безупину;
Вітер впав на могилу й ридає:
»Ти помер за Вкраїну! . . . «

1942 р.

MY YOUTH IS GONE...

My youth has disappeared behind the shadows,
Behind the black scattered by torrent skies...
I did not bathe in sunshine on the meadows. —
I have been taught the fairy-tales and lies.

Another world brought nothing to amuse me —
Its dignity and honour fell too low!
I feared the master readily could choose me
To be a victim of his heavy blow...

My youth is gone... I left it on the ruins
Of the shell-torn, the blood-soaked Continent.
My memories, cries of the fateless woonders,
Break into present with the wild lament.

My youth is gone... Why should its echo sound
Like a far-distant shaking ether blast?
I cannot help that bitter tears flow down:
Many a youth at present have my past.

1954

MY WISH

Not the winnings on the horses
I am wishing every day,
Nor the sunshine for the coming
Holiday.

I'm not wishing any fortune
That'll make happy me and rich,
Nor a homely little cottage
On the beach.

Neither glory of a film-star,
Or the hero's of the day,
Nor the man's who's giving orders
To obey.

For myself I have no wishes: —
With my wages and my rent,
And the rest of my requirements
I'm content.

But for those who have no freedom
In the lands of poor and rich, —
Grant, o Lord, to them their freedom, —
Is my wish!

1954

AGE OF GLORY

I'm the one of many ones like me —
With own worries, desire and ambition;
I walk straight on the road before me
To the lights that attract my vision.

I wish not to desert this world
For the sake of the endless night.
My good Goddess advises: "Be bold,
Be a Conqueror without a sword,
Be the 20th century knight!"

I'm the one of the million ones,
Who in an effort (and without sorrow!)
Build the new life in this age of guns
With a Hope of the smiling Tomorrow.

I do not seek glory and fame
For myself, my mortal being,
I'll be gone as to life I came
With no laurels upon my grave,
Or a simple wreath of lilies.

Let us build up this glorious age
(And for living we must not be sorry)!
Not for me, or the man on the stage,
But for us there's a song of glory!

1954

WANDERING WONDERER

The square and park, the dark lane and bright street
Greet me with happiness, — or so I feel!
For I'm the king, more noble than a cheat,
Though no servants are kneeling at my feet;
Though my life path runs up the thorny hill,
The top of it is my majestic seat.

My life is short, as short as life of those
Who are to labour and to die in peace;
Yet, I intend to fight the death, because
My life is not important and its loss
Will bring no changes in the men's increase,
Nor benefit to the all-human cause.

Born at the holy place, of noble stock,
And grown in rain of lead among the dead,
I fight along with no self-praise and mock
Against the time that moves so fast the clock;
Fight for no reason, losing but am glad,
Hoping that shiny stones will make the rock!

There is a zeal in life that looks so bare.
If there was not — why should then life exist?
Baby is loved by mother's love and care,
It is her fortune, life and hope, her heir, —
Her everything, like distant lands in mist
For the lost sailor in the darkness glare.

Life is a wonder. Simply, — it's desire:
Murmurs of lovers in the moonlit night;
Laughing of children, a lone mother's sigh;
Pride of success; and the wounded man's cry;
Struggle 'gainst poverty; desire to reach light
Of something that always is far and shy.

Small and unknown, in the street and in park
I wander with pleasure. I see again
Fresh beauty in lights, mystic shadows in dark,
And my Hope, a distant but shining spark,
That warms me and shines in mist, in the rain,
Though it's flying too high like the lark.

I LAUGH AND I AM SAD

I'm born to laugh and cry...
But why?
Because I see the darkness in the space...
The rolling ball of Earth,
The human berth,
Is not at all the safest place.

It rolls on, rolls... Roll on,
The ball!
Get purple, rose, or even bloody red!
The endless fearful space —
For you the place...
I laugh and I am sad...

1954

ONCE...

I stood still on the pavement; the window
Of the richly exotic display
Laughed at me: I felt lonely and bitter
Like an elmtree on cold misty day.

All were happy: a young pair of lovers
Amatorishly holding their hands;
Marching noisy 'peace-loving' crowds,
Busy traffic that never could end,

And the statue of the wounded soldier
In the shadows on the marble seat, —
All but me in this town-vulcano
With the heart of the million beats.

And on the other side of the window
Stood a stranger with the dark sad eyes:
She was aimlessly watching the dresses
As if none of them was of her size.

Then she looked up and smiled. I felt happy
And my loneliness floated away.
I smiled back and then looked at the lovers
Who decided — ther's nothing to say.

1961

AM I ALONE?

Am I alone? Whose steps I hear behind me?
Whose voice murmurs of the livelong love?
Whose shadow always walks beside me?
Whose eyes I see, the sparkling stars above?

And then: — why do I feel the rhythmic noise
Of the fast moving train? And tell me — why
I am confronted with a dreadful choice:
To love my love, or say to her goodbye?

If it was I who makes the last decision,
I'd choose to love and never leave my love...
Alas! Alone... with you, love, in my vision
As distant as the skylark high above...

Am I alone? O, no! You walk beside me,
Your voice murmurs of the livelong love.
No matter where I am — your shadow finds me...
But I'm alone like the pale moon above.

1954

YOU AND I

Over the seas and foreign lands
And mountains that like the tents
In summer stretch across the plains —
A distant homeward bound way
Waits upon my awaiting day,
Yet, Hope of its arrival faints...

Yet, I'm with you, beloved sweet land,
Daily my thoughts to you I send;
In dreams I see your valleys, hills,
The summer nights with sparkling stars,
The witches in the mystic carts,
The Devil that in darkness steals...

Land of the fairy-tales and songs,
For you my heart constantly longs,
For you, my poor enslavéd Dame,

Who stood upon the time with pride,
Who shook the centuries with might,
Before you lost your diadem.

Time gives and takes. And gives again!
You have your pride, though lost your fame!
You are defeated, but one day
Victor will fall down to your feet,
And after total its defeat
You will not suffer and obey!

Then there'll be you, your folk and I!
You'll breathe with a relieving sigh, —
The world will feel our joyous breath!
You'll take me by my hand and I,
Free in free land, beneath free sky
Shall crown you with my thorny wreath!

1955

THE ALPINE CASTLE

Upon the rock over the Alpine valley
It looks so old within its stoney walls;
The past had swallowed times of the wild melées
And died away the knight's ecstatic calls.

No shepherd's lute, nor song of a slave-peasant
Is heard within its range as 'twas in past.
A fort of past, the mass of stones at present,
A lone and bare with its forbidding cast.

No passer-by admires its strength, its glory,
He looks upon it as an antique toy;
The naked rocks won't tell the castle's story
Of its defeats, of its victorious joy.

Only when the morn awakens in twilight,
The sun rolls o'er the slopes as ever bright.

1955

TO MY MOTHER

I left you... No warmth in your smile
Accompanied me a mile by mile;
From land to land, from shore to shore
Your soothing voice rang no more...
Only remembrance of the past, —
That will with me forever last, —
Pictures your smiling loving face,
Pictures my home in time and space.

I left you... Many dreary days
I walked, the wind beating my face,
The blasing sun burning my flesh,
My wounded feet bleeding afresh.
I bore the insults, hunger, fear,
The rest that I'd endure to hear,
Until the senceless flesh and bone
Gave nothing but a painful moan.

I left you... Only to realise
How dear and treasured were your eyes
That smiled like the blue summer skys
Without falsehood, mocking lies;
That always cried for me (in vain!)
With tears like the warm April rain;
That watched me growing from the start
Until the day of my depart.

I left you... Went a thornful way
To learn to suffer and obey,
To learn to love you and adore,
Respect and praise you more and more!
For you gave all to me you had,
To see me happy — you were glad,
To see my sadness — you were sad,
To see me hurt — you're hurt as bad.

I left you... Only to realise
How strong my love, respect and praise
Are dwelling in the heart of mine
To you and all that is of thine!
Further I go along my way
The more I dream of you and pray
To be with you one day again
To share the sunshine in the rain!

I FEEL UNEASY...

I feel uneasy when you walk my way;
I feel uncertain, too. It's of no use! . .
I wish to run from you away-away...
Leaving behind for you my heartly Muse.

I hope in vain to meet your sight again...
My hopeless hope is all I have to choose!
I hope to meet your smile... I hope in vain!
You won't have me, but, please, accept my Muse.

I'll go my way, and you will go your way.
Why should we cherish love? It's of no use!
The lead of Fate we must with a smile obey...
You won't have me, but, please, accept my Muse!

1954

IT IS NICE TO REMEMBER

It's nice to remember the past
With you and your silvery locks.
I wished our friendship to last
All round the fast moving clocks.

All has gone with the wind from the East —
Your beauty and spring in your smile.
I'm sorry and glad, for at least
You're always with me for a while.

Perhaps nowdays with the years
Your locks and your smile had been changed;
My memory always you bears
As lively and gay as the spring.

I'm glad our fate did us part,
I'm glad our dreams faded soon.
You're always the spring in my heart,
The lily in light of the moon.

1954

RED ROSE

Do you wonder how a rose is planted?
Do you watch it in the morning dew?
When in love, in the shops you hunt it,
Or a barrow-boy has one for you.

You don't ask the rose a silly question
How it grows to a beautiful one?
You accept the accepted suggestion:
The Red Rose symbolises your love.

Then a rose, or a bunch of the roses
You present to the one you adore,
And she thanks you for bringing those roses
(If you're lucky, you'll bring her some more!).

On the way to the Registry Office
You remember of the button-hole space,
As the train of the witnesses off is,
The Red Rose has its suitable place.

You and I, and great many of others,
Get the roses and give them away
To their lovers, sisters and mothers,
Or to those who just pass our way.

The Red Rose, the most beautiful flower
That drunk sunshine of the sunny Spring,
Was laid down amongst the wild flowers
On the grave that was starting to sink.

I was greatful the grave did accept it, —
The wild flowers embraced it so close! —
Let the soldier who fell there to rest there
Has the symbol — my beautiful Rose.

It was fresh with all beauty and graces,
With its innocence covered in red...
Then I left it behind many paces...
It will die on the grave of the dead...

O LULI-LULI, SLEEP...

"Sleep, my dear son. O luli-luli, sleep..."
The song was sang by mother to her boy.
The words were trembling on her snow-pale lip,
That smiled so gently in the loving joy.

So many days had passed to the timeless past
Since I was nursed with such a kindly care...
Then wind was colder, stronger was its blast,
The frost embroidered then the window-square.

"Sleep, my dear son. O luli-luli, sleep..."
The song was rich with love, and mother's joy.
So warm and native, close to heart and deep: —
"O luli-luli, sleep, my little boy..."

1955

THE MAN

You rose to your feet and learned to walk,
To love and hate, to gaine and loose!
(Why should I bother you, the little Man,
With my unfriendly Muse?)

I shall tell you of your slavish fears,
Your selfishness, your blind desire!
You're so weak, so helpless in this world
Amongst your brothers' cry!

You're revengeful, pitiless and cruel
When power falls into your hand;
You're so good, and such a sheepish Man,
When you approach your end!

Yet, I love you for all your endless faults.
And I don't know if hating you I can...
It is my weakness... And for you my songs
I'll sing, my brother, selfish little Man!

1954

A DYING LEAF

Wet wind disturbed its stillness and at last
It broke off, leaving a bare twig behind,
Fell on the muddy path to rot there into dust
And never see the Spring of any kind.

Not long ago it played with a soothing breeze;
It cast a shadow on the thirsty flowers;
At night it listened to the sighs of lovers;
It knew the stories told by passing winds...

The naked tree — so sad in misty morning —
Majestically stretched its hands into the space,
Hoping that soon will pass the mornfull days
And spring will bring a singing sunny morning.

1956

OUR MISSION

Get up, young man, at six in morning,
You'll see the rising sun,
You'll see the Earthen heaven glory —
Thus had the life begun!

Like a rose in the golden beam of sunshine,
Like a beautiful made,
Our Planet blooms and smiles to the Universe,
To the million of other earths.

Get up, young man, at six in morning
And go to the building site.
Our Lord had sent us to these lands
To make them rich and bright.

And the Earth?

Like the rose in the golden beam of sunshine,
Like the beautious made,
Will bloom in peace and smile to the Universe,
To the million of other earths!

1954

I AM THE HAPPIEST GUY

Believe me or not, my friends,
I am the happiest guy!
For I laugh and joke while I work or walk, —
I'm born as the happiest guy.

Believe me or not, my friends,
I won no money in pools.
For silver and gold isn't always for all, —
Toys bring satisfaction for fools.

I walk emptyhanded, my friends,
Along my thorny lifeway.
But I laugh and joke while I work or walk,
And meet with a smile every day!

1954

PRICE OF FREEDOM

The sun was bright; in the blue distant space
The golden ridges of the Alpine rocks
Were so majestic in their fresh beauty.
Somewhere above my head a little skylark
Pierced the warm air with his amusing song.
I was alone, walking upon the grass,
That like the velvet carpet, soft and fresh,
Was in my feet. Here and there small yellow,
White and blue flowers stretched towards the sun.
It was so fresh! So heavenly! So nice!
Then I saw her: sitting upon some cloths
(That probably were her the only wealth),
She held her baby close towards her breast.
Her eyes were blue, as blue as skys above;
Her black untidy hair fell on her arm;
Her sad face had reflection of the fear;
Her lips did not smile with a welcome smile
To the sun and sky, to the awoken day.
I greeted her. She didn't answer me. She looked

Upon her sleeping baby... Then so slow
She lifted her blue eyes and looked at me,
And said: "D'you think we're safe here now?"
I knew no answer to her pleading words...
Avoiding her pleading eyes, I gazed
Into a distant space. And there I saw
Above the building that was partly bombed
A row of banners — symbols of the world,
Symbols of triumph, power — all!
There was a red one too... In the sky
A lonely cloud racing to unknown
Passed over mockingly, over the happy sun,
And I saw a shadow in the woman's eyes.
"Tell me I'm free and safe... Tell me he's free!
Tell me my baby boy has got his freedom
For which his father paid with his own life!"
Yes, he has his freedom, but she never will,
Because the fear that grown into her being
Will be like shadow with her through the life...
The little baby cried... He knew no price
Of his own freedom. But his mother knew:
She was nineteen, but old: — the silver threads
Were glittering in her black velvet hair.

1955

THE WAY OF FATE

I knew her for sometime: such a strange person
She was. One felt she always kept in mind
Something she would not dare to make it known.
Nobody asked her: the world we lived in
Was not a homely, nice place for a chat,
A friendly chat. But one day she did speak,
And then I knew why was she strange to us...

When the wild gangs, hungry and shabbily clad,
Brought the new law to the Ukraine-land,
She was a youth then in her seventeens,
A girl who knew the world within the walls
Of her class-room, and from the books she read.
New law disliked her father. Thus, they were
Brought to the Council's courtyard in the cart,
And then... "I saw my father shot... Yes, shot!
They faced him to the charry-tree and shot...
My mother and my brother followd him...
My brother was only a boy of six...
His hair was white with a gold shade in it,
And always hanged over his happy eyes...
He was... just like a doll..." She cried...
"I saw them die... their cloths were red in blood...
For last I knelt to kiss my mother's head —
They would not let me... An officer, young,
Pale-faced and smiling was he, pulled my hair,
Savagely pushed me to the charry-tree...
Again I fell onto my mother's corpse,
And as I fell a bullet pierced the air
Above my head and pinned the trembling tree.
Enraged, the savage officer kicked me
And pulled me by my hair... A savage brute!
He laughed at me and said 'You're lucky, girl!
The bullet does not like you, but I do.'
He took me for his wife... Did I love him?"
I noticed two big tears, two trembling pearls.
And she went on: "Each time I looked at him —
I saw a charry-tree there in the courtyard,
And corpses of my folks. Each time I saw
A charry-tree, I saw his smiling face, —
Pale face, — I felt his iron grip and kicks...
I hate my daughter, too. Because she is
An exact image of the savage brute...
He has gone now, for the law he brought,
Disliked him too, after so many years..."

I looked through the half-opened window: there
Under the charry-tree, sitting alone,
Her daughter was... Like a young sinless nymph
Whom nature liked and made a beauteous maid!

HUMANITY

O Man, you bear your Father's shape
Like that of your fellow-friend's.
The God loves you and cares for you
From the start to the very end.

Don't say you love your Father-God, —
He does not need your love.
The best reward He's pleased to have
Is but your honest love,

Love to your parents, children, friends,
Your country and your folk,
Love to all people in the world
Without cheat and mock.

O Man, you bear the Father's shape, —
Respect your holy look!
You're born an angel, why should you
Become a thief or crook?

O Man, there's no fence in your way
That stops you being loved!
Hatred for love is never paid, —
For love you have to love!

Love everyone you have in sight: —
They are no worse than you, —
They're born to live, they live to die
Exactly as you do!

GOD

He is with you, the Nature-God,
Within your soul and flesh;
He gives you happiness in life,
He makes you gay and fresh.

He is within the souls of birds,
In every beam of light,
In roses' petals, in the trees,
In every fellow's sight.

You're born with Him, you'll die with Him.
He's everything that's good, —
A song of love, respect and hope
Of friendship and brotherhood.

KARII OCHI

(Free translation of Ukrainian folk song)

Your hazel eyes, dear, KARII OCHI,
Dark as the evening, light as the day!
How much I love you, KARII OCHI,
Without speaking — so much you say!

You're far away and yet, you are near me,
Like those two distant glittering stars;
When I am lonely — they're here to cheer me,
To warm my being with all their charms.

I have got nothing, and I want nothing,
Only your eyes, dear, dark as the night;
Though you are distant, two stars in heaven,
Yet, they are with me and always mine!

Your hazel eyes, dear, KARII OCHI,
Dark as the evening, light as the day!
With you I'm happy, KARII OCHI!
Always I shall them love and obey.

I LOOK AT THE BLUE SKY...

Lyric by M. Petrenko

(Free translation of Ukrainian popular song)

I look at the blue sky and can't stop to wonder:
Why I'm not an eagle? And why can't I fly there?
If my God could give me the wings wide and light,
Then I could fly skyward where space is so bright!

I'm sure I could find there my hope, warm and tender;
The stars, bright and happy, to me would surrender!
With them I'd be happy like Moon high above! . .
But here on the old Earth I have no true love.

All people around me are lonely, unsmiling,
From morning till nightfall they're busily running...
If my God could give me the wings wide and light, —
Than I could fly skyward, away from their sight! . .

1964

RIDE, COSSACK, RIDE!

(*Free translation of Ukrainian folk song*)

Ride, my Cossack, ride across the wide green preries, —
Your friends will be waiting for you, my brave!
Far beyond those distant hills and vallies
Dream of your belovéd crying girl.

Smile, my flower, smile! There's no time for your tears, dear: —
Cossack lives with songs and his glory!
I'll be gone, sweet, for perhaps a short year,
Or return to you tomorrow!

Ride, my Cossack, ride across the Stepps unmeasured, —
Your friends will be waiting for you, my brave!
With your love, the priceless woman's treasure,
I shall stay a happy smiling girl!

1963

BLOW, BLOW, WIND, TO MY UKRAINE

(*Free translation of Ukrainian folk song*)

Blow, blow, Wind, to my Ukraine,
Where I left my home, my country;
Where I left my girl, my darling.
Blow, blow, Wind, to my Ukraine.

If she sleeps, just touch her gently,
If she isn't — ask her kindly:
Is her love in her heart burning?
Or, perhaps, is it forgotten?

If her love in her hart's burning,
Tell her I'll be back to see her;
If it's lost and long forgotten, —
Blow, blow, Wind, die in the preries.

Though I lost my love, my darling,
Never shall I loose my country!
Love to homeland's everlasting, —
Blow, blow, Wind to my Ukraine.

1960

*Free translations:
Lyric by A. S. Malyshko
Music by P. Maiboroda*

WHITE CHESTNUT TREES

White chestnut trees and dancing light
Wherever go I they're in my sight;
The Kiev evenings, meetings in the park
Are feeled with sun in the dark.

The seasons change, days fly away,
But we feel youthful and gay each day.
My happy evenings with you in the park
Are feeled with sun in the dark.

The place of meetings and joyful love: —
My dream of flowers and skies above;
The birds fly skyhigh into warmth of blue;
I always will be with you!

It will be so as it's to-day:
White chestnut trees forever will stay,
The Kiev evenings with you in the park
Will have the sun in the dark.

RUSHNYCHOK

Long ago I left home and my sisters and brothers,
And I left my girl, too, with her golden soft locks.
As a token of her love, on that day I reveived from my mother
This embroidered with flowers silk cloth, Rushnychok.
As the token of her love, on that day I received from my mother
This embroidered with flowers silk cloth, dear to heart Rushnychok.

On this warm Rushnychok is my long and sad story;
Also beauty of Stepps with blue skies high above.
It's a portrait of Mother with her tears and her everyday's worries,
It's her true, kind and tender, everlasting love.
It's the portrait of Mother with her tears and her everyday's worries,
It's her true, kind and tender, like warmth of the sun, lasting love.

1963

MARICHKA

Music by Kos. Anatolskyj

Like a silver ribbon, runs along the valley
Filled with cristal waters, ever singing stream;
On the other side there lives a girl, Marichka —
She's a pretty flower, she's my happy dream.

When she opens her gate — happy birds are singing
The green velvet meadows greet the sunny day!
My heart gets uneasy... And across the river
To my dear Marichka I must find a way!

Everything is happy: the stream in the valley,
And the light-grey clouds, gliding o'er the ridge!
To Marichka's young heart from my own on this side
'Cross the silver river I shall build a bridge

Like a silver ribbon, runs along the valley
Filled with cristal waters, ever singing stream;
On the other side there walks my girl, Marichka,
Pretty summer flower, and my happy dream!

SANE MAN'S DREAM

(One Act)

The Man walks from L. to R. He stops in the centre deep in his thoughts. The Devil appears left, walks slowly towards the Man and speaks:

Devil:

“The time is changed” — so older people say;
The time is changing every single day.
Tomorrow always is a question mark:
It might be bright, it might be dull and dark...
Even to-day is a tense uncertain day —
Unrest and trouble's near and far away!
Expecting worse to come, in fear we wait for it,
(He turns away from the Man)
But there's no place to run away from it...
(The Evil runs in from D. R.)
Perhaps there is a place of Peace and Joy?

Evil:

There is! Just follow me — your Peace enjoy!
Let's go! I'll take you to the land
Of Peace and Joy and Beauty, — all you want!

Man:

Peace? Joy and Beauty? . .

Evil:

Forget your streets,
Your sorrow, hopeless Hope, unlucky Fate!
Forget the Fear of the awaking day!
That land is but a timeless spaceless place
That lasts forever in the scent of Spring.

Man:

Let's run away! Away! Away... away?
But where to? No! there's no way to escape...

Evil:

There is a land! Your sweet and pleasant dream,
Peace and Happiness, the dream of your escape.
No cars; no planes disturbing the blue skies;

No fear of death from the poisonous atom dust,
But Peace, and Nature's charm, and Love...
What else could a Man wish? The golden Fortune?
Here he may find it to please his appetite,
If he is ever pleased with what he always wants.

(*The Man moves slowly R. to an exit.*)

Man:

Peace, Joy, Beauty... I leave untruth behind,
Unrest, unhappiness, dishonest life.

(*He goes out. Devil and Evil watch him for a while. They laugh at him, then follow him.*

Curtain opens and gives view of the full set. A green field, with deep-blue sky in the background. Bushes on both sides of the set. Birds are singing. The King and the Princess walk along. The Princess is as happy as the Spring around.)

Princess:

And those red tulips!

(*Runs across the S. to the flowers and caresses them.*)

Tell me, father, why
The flowers, trees, the sky and songs of birds
Appear to me more beautiful and sweeter
Than I have seen and heard them in the past?
I feel so happy! but sometimes at nights,
When the pale moon awakens me from sleep,
I feel so lonely...

The King:

It is but feeling...

Princess:

Tell me, is it true, that far away from us
There are living handsome, young and gay
Men? And that their love to women never dies?
And that they...

The King:

They are the mortals, child.
They're born to live, to labour all their lives
And die in misery from illness or from age.
You should not listen to the Devil's talk.
Your beauty lasts with ages and there's none
Among the mortals to be loved by you.

Princess:

Can they love me?

The King:

Of course, they do!
To them you are the Beauty, you're their Myth.

Princess:

I want to love, to give my heart to the one...

The King:

Your want is sweet; sweet will it be
As long as it remains but a want!
I beg you to forget the Devil's talk,
And live in happiness amidst the charming flowers;
In the warmth of sunshine that gives you
Your life and joy of it, in the moonlight
That refreshes your charm, the beauteous look.

Princess:

What is to be — is to be, no doubt.
The men's land is my dream, as well
As our land's a dream of the mortal men.

The King:

I pray to God to keep you fit and wise,
Resistible to lies, temptation. I'll go
For a short walk across the fields and home.
I'll leave you.

E x i t

Princess:

Thank you, father.

(Sings with the movements in a praying gesture)

My heart's longing for a loving heart;
My lips praying for the burning lips: —
I want my love, I want my love.
I dream sitting in the golden cart,
I feel a touch of his burning lips —
He is for me, only for me!

The Man's voice off S.

I walk the road that will lead to you,
My dream-beauty of the peaceful land, —
I am for you, only for you,
I give my heart full of love to you,
I pray for you and your silken hand,
I want my love, I want my love!

(They sing their parts together. With the last words of the song the Man enters from the L. He is shabbily dressed and tired.)

Princess:

O. God! I pray, I never saw him yet; —
He's handsome! Resting in such strong arms
A woman is too glad. His wondering Fate
Brought him in my admiring sight.
He's tired and his clothes are torn to shreds;
He needs some rest and care from loving hands.
I'll care for him; I'll nurse him as a child;
I'll kiss his lovely eyes; I'll pat his hair;
I pray to God to turn to me his love.

(To the Man:)

You're not of our land, are you?
I walked across the meadows and the fields,
Through the woods, o'er the mountains and lakes,
But I did never meet a beaming look like yours,
I did not hear your voice in the songs.

Man:

I say, O Beauty, although marvel I
That you and everything around you I see
Might be a dream of mine...

Princess:

O, no!
How could it be your dream, I pray?
(The man approaches her)

The Man:

A man cannot believe his eyes sometimes...
I doubt whether I believe in what I see...

You're charming, beauteous lady of my dream!
If you'd enter a competition in my land,
They choose you as Miss Universe. (*Aside*)

I'm glad,

No one is with me to be a competitor...

(*Touches her hand.*)

You're real?!

Princess:

And so you are. Well, say,
Where you came from?

Man:

I came

From the rich and poor, the large and small
Land, where the people work in sweat
To get their daily food, their drink and joy;
The land where life is but a fear to live.

Princess:

I thought your people live in peace and joy,
In love one to another. I wish I could
Help you to make your life troubleless, gay...

Man:

Thank you for pitying me. I think
I don't deserve it. I ran away from there: —
I'm tired of life my mortal brethren lead...
Each struggles to command — there's no one to obey!
They're wasting time for meetings and peace-talk,
And at the same time plan a new aggressive war.
The Earth became a little place for them!
Some propagate a cause of their that's just,
Meantime unjustly rule their police states
Of the barbed-wired camps and prisons for their slaves
And those condemned to die for disobedience!...
How could one help to make living worthwhile?
Maybe the course of the human race is just?
Maybe... Ah, well, forgive my silly talk...
It seems to me I am a part of them,
I guess my place is nowhere but with them.

Princess: (*takes his hand in hers.*)

You are so tired. Sit and have a rest,
And I shall heartily pray to God
To give you strength, and Hope, and Courage
To face the life and live in peace and love,
For only Love is a stimulus to live
And make life happy.

Man:

I need some rest.

Princess:

You do, and badly.

Man: (*with admiration.*)

Your beauty is
My dream of many days and nights...
Please, do not ask me many a question
That might recall my yesterday:
I'd wish forget it and be happy here
With you, if you'd like my presence.

Princess:

Maybe he is my love... Perhaps my prayers
Reached the ears of the Almighty God.
(*To the Man:*) Sit down, please.

Man:

Are you to leave me?

Princess: (*On her way out as the man sits
on the grass under the tree.*)

I will not keep you waiting long, my dear.

(*As she goes D. L. the Devil emerges out of a bush, laughing.*)

Devil:

I told you, beautiful, that he was on his way,
The mortal one, whose dreams of his daily life
Are fortune, bloodshed, and the wild revenge.
He came to rob you and leave you in misery.

Princess:

Away with you! Away, away from sight!
You spoke enough of your unpleasant words.

Devil: (*laughs*)

I shall go, Beauty, I shall cross the fields
To the land of the mortals and shall spread
News of your love to an unworthy man.

(*Disappears, laughing.*)

Princess: (*looks at the Man; pleadingly:*)

Whom should I chose to be beloved and dear?
In the kingdom of my father there's none
To suit my beauty. Pity, the Man's life
Is but a second...

(*The King enters.*)

King:

Well, well, my child,
The morn had brought to you a thought
That is of my concern as well as yours.
Being your father, I'm here to advise you,
If you'd be pleased to listen to my words.
The man I see had wandered to this land,
The man who brings nothing but troubles
To wherever he goes. You, my dear,
Are praying for his love, the ephemeral love.

Princess:

My father, O, my dear! Sometimes I feel
It is worth loving and being truly loved
A single second.

King:

I may well agree.
But why should you bother for a single while
Of happiness? Why should you spoil your innocence?
Why should you bring unnecessary worries
To your heart that is content with happiness?

Princess:

I want my heart to be content with happiness:
May not the while of happiness give you
A happy shade to your life forever?
May not love bring the new unknow desire
To see the glory of the rising sun?
To hear the songs of happy birds and trees?
To watch the fresh shades in the rainbow?
To drink the sweets of air, and smell
Nectar of the lovely Summer flowers,
Let my love last only a single while,
But I desire its touch, its sweetly bitter
And painfully pleasant drop. I wish
I were intoxicated with it.

King:

There's no one
To stop you loving him, my little child, —
He's yours. But mind: — love is not sweet.
Desire to love is painful sweet; to love
Is painful disappointment in dreams
That brought you to your love; to lose
Your love is misery for future days.
I leave you with yourself to think it over,
Then do, what you consider's best for you.

E x i t

Princess:

I thank you, father. (*Looks at the Man.*)
How could I
Decide to choose between my love and none?
Desire to love is painful, sweet; what comes
After it would be worth to have it.
Rest, Man. I'll bring some lovely flowers
To dress you with as the only King of mine
In my father's kingdom.

E x i t

(*An Evil steals to the Man and wakes him up.*)

Evil:

To rest is pleasure...

Wake up, Man, — this time is not for rest:
Your time is come to be the king of riches!

(*The Man wakes, looks around.*)

Man:

Where is she gone, the Beauty of my dream?

Evil:

She will return to you to be your slave!
O, Man, you are to be the riches in the world.
Look there: the stones that scattered 'round
Are gold; the morning dew that glitters
On the roses' petals and the leaves are pearls;
And there in the castle of the mighty king
Your eyes will see, — yet unseen by you, —
The walls set in the emeralds and rubies!

Man:

Why should you bother me with all this talk?

Evil:

Ah, Man! These riches could be yours!
Go to the Princess, Man, ask her hand, —
You'll be the king, the fortune will be yours.

Man:

I need no fortune! I escaped from there
Where the wish to make fortune makes a man
A murderer. I've seen enough of blood:
My elder brother gained a strong-made noose
In seeking fortune. My only sister
Went the way of shame, dishonesty and died
In misery. Should I follow in their footsteps?

Evil:

You're different. Marry the Beauty, Man!
You're sane enough to see the consequence!
There's no shame in doing so; no noose

Awaits your neck, that's worthy of being touched
By her smooth silver hands... Here she comes...
(The Princess enters; The Evil runs away.)

Princess:

You're fresh again. I brought some flowers
To dress you with and take you home,
Where my dear father waits on our coming.

(She puts a wreath on his neck and a little one on his head.)

You're like a king! You are the king of mine:
Look there: the trees are kneeling to your feet,
The birds are singing glory hymns to you,
The wind is ceasing blowing in your way,
The sun is shining brighter! Come with me.

Man:

Why should I go with you?

Princess:

I thought
You ran away to stay in our land...

Man:

I said I ran away to leave untruth behind.

Princess:

And here you met the truth in me, for I
Did promise to myself to love you — only you.

Man:

I am unworthy, Beauty, of your love.

Princess:

Perhaps you're blind to be a blind admirer
Of me, whom the gods enriched with beauty?

Man:

You're a beauty. There's no one in the world
Who wishes not to be your slave. But I

Cannot link my mortal worthless being
With the rich and beautiful princess. I wish
For peace...

Princess:

There's no peace without comfort.
Where is comfort without pleasant love?
Here in my land you have your peace,
You have your comfort in my worth while love.

Man:

Maybe I'm wrong: no man is always right,
But I do not see comfort in your love...
I left my home as I was tired of the life
I led in the community of mortals. I was
Too tired of the peoples' life, the life
That they wanted to have... I could not bear
The noise in the streets, the rush to something
That always was beyond their reach. And now
I feel I miss my home, the people whom I hated
And loved not less. How can I now commit myself
For an everlasting stay in the land of yours?
The land that boasts itself with riches,
But is an empty place for the sane man.

Princess:

No one will force you to. Go your way...
I shall not cry... Or maybe shall at night
When the pale moon awakes me from my sleep
And I shall feel so lonely. Go, sane Man...
You leave nothing behind... Those bitter tears,
That I shall mix with dews, will be my memory
Of a lost dream... The sun will dry them up,
And I shall smile again until the dawn.

(Turns away and goes slowly off.)

Man:

Please... please, O Beauty, do not go away!
I need you as much as I need peace...
(Pleads with his outstretched hands. She is gone.)

I guess she is the ideal I strive to! . .
O! Why is man so blind to let her go?

(In an almost hysterical pleading:)

Come back to me: I'll be with you forever...

(With his hands up in a prayer, he kneels down. The Devil and Evil run to him.)

Evil: (*From one side*)

How foolish a man could be in his decision?
Helpless and weak like a dried-out worm!
Get on your feet and run to her, and plead
Her forgiveness; she will forgive you yet.
Kneel to her feet, ask for her pretty hand
And be the king of rich and peaceful land.

The Devil: (*from the opposite side, laughing*)

In a shame he covers with his bloody hands
His dishonest, coward face. Away you go
Where you belong to.

Evil:

She's praying heartily
For your return and for your livelong love...
Please, go to her! . .

The Devil:

Go back where you belong!!

Evil:

She waits for you.

The Devil:

You're one too many here!

Evil:

She prays for you.

The Devil:

You're cursed by those you left.

Man:

My Lord, forgive your helpless mortal slave...

(Falls down and remains there. Evil runs away; the Devil laughs. Enter the Man's Brother. He carries a big empty sack over his shoulder; a wooden stick in his right hand.)

The Devil:

Hallo there. I'm glad you did receive my message.
Well, how are things with you and in your home?

Brother:

All well, except that the bills went up, as ever,
But I manage well. I've bought a new house,
New TV-set and car. You see I've got the brains
And make the others pay for my expenses.

The Devil:

I'm glad you manage well.

Brother:

I pray to know
What my poor brother's doing in this desert?

The Devil:

Poor brother? (*laughs*) He gets along all right.
The rich Princess is waiting in her castle
On his arrival. Their wedding will be soon
And your poor brother'll be the king of fortune.

Brother:

Did you say — fortune?

The Devil:

And I mean it, too.
Look here, (*He picks up a little stone.*)
this little shiny piece of gold!
'Tis everywhere around this endless land.
(*Brother looks at it.*)

Brother:

'Tis real. (*Hides it into his pocket. Then as he notices many bits on the ground, he gathers them and hides into his sack.*)

The Devil:

Oh, please, don't waste your time!
Gold is but priceless, emeralds and rubies
Are the stuff of value wherever you would go.
You'd have those too... Shame, your poor brother
Is going to get the lot...

Brother:

I will stop him!

The Devil:

If you'd win the heart of the Princess.
But as far as I see she is too much in love
With your poor brother.

Brother:

I will stop him!

The Devil:

'Tis easy. Do you remember when you were a boy
And used to play in the woods over the road?
Once you took your kitten, a little black-and-white,
Such an amusing darling in your home...
You tied it to a tree with a piece of string
And knocked it twice over its tiny head —
Then it was gone... Or once... You do
Remember her, your little auntie Martha,
Who ran alone her farm... You, too,
Were one of the beloved by her. Poor auntie...
You managed to push her into the muddy pond
And get away with some of her belongings.
Wasn't that easy?

Brother:

It was, I must agree...
He's not a kitten, or my auntie Martha, —
He is my brother...

The Devil:

Who is to be
The richest man. Why should it not be you?

Brother:

Why should it not be me? I'd love to be...

The Devil:

The richest one, on top of that — the king!

Brother:

With fortune you'd be anything you wish.

The Devil:

He's over there: he's harmless in his sleep.

Brother:

You mean . . . ?

The Devil:

Just as you did to the kitten...

(*The Brother walks to the Man.*)

He's soundly asleep... There's no one here
To be a witness... (*Hides in the bush.*)

Brother: (*With the stick over the Man's head.*)

I am sorry, but —

(*The King and Princess enter.*)

Princess:

Shame and curse on you!

(*The Man wakes and rises.*)

Brother: (*to the Princess*)

Who are you?

Princess:

Does it make any difference to you? the one
Who dares to shed his own brother's blood?

(*Stands between him and the man.*)

Upon this land the blood was not yet spilt,
Not even human. Go away from us!
We have no law to punish you for crimes.

Brother: (*to the Man.*)

Believe me, brother, I meant no harm,
I meant to wake you in a gentle way...

Princess:

No lie was spoken yet around here!

King:

Never expect the good from men, my child,
They're born with a deceiving evil
Within their hearts and rotten souls.

Man:

You mean as some of us?

King:

O, no. I mean:
The lot. I saw your rising from the wild
Creatures; and though the primitive Stone Age,
It seems, has faded in the past for good,
You're still the same: revengeful and deceitful.

Man:

No reason why you should curse the human race.
'Twas born in wilderness and rose to an Atom Age;
Its course is just: fruitful and creative.
One day you will be witnessing: Man will
Reach the unknown worlds in the endless space,

And on the Earth upon the wrecks of wars,
In jungles, in the arctic snows he will
Construct his life of fairy-tales and dreams.

(*Brother, while stealing away from their sight, picks up some gold and hides in his sack.*)

Hatred and wars are caused by an evil force,
That acts within the spirit of the man;
But man is young, — as young as our world, —
With getting older he is getting wise,
And good, and just.

Princess:

I always think the man
Is not as bad as I was told he was...

King:

Man is a worthless mortal Nature's slave.

Man:

He isn't mortal, though. He lives on
Through the centuries and eras and never dies...
I wandered to your land only to find
How much I need the Life of people's life;
I ran away to seek peace for myself
And the Beauty's Love that never will be real.
But I was wrong: the noise of the jets
And the revolving wheels the humans made
Are above all for me. Them I shall love
With all my truthful heart, with every
Fibre in my youthful brain, with every drop
Of circulating blood. Love to mankind!
God be with you, I say to you, bare Beauty,
And to you, king of stability and peace.
My land is full of life in melody and rhythm!
Goodbye to you. (*Goes steadily out.*)

Princess:

Take me with you!?

King:

Your place isn't with him, as his isn't with us.

Princess:

Goodbye, sane Man, I wish you all the luck
To build your future in the shape you dream.
Goodbye... goodbye...

King:

Forget him, little child,
Live on in peace and be his Ideal.

E x i t

Man: (*sings before he disappears.*)

Goodbye, my Dream, goodbye, my sweet,
Forever, O Beauty, goodbye.
I may forget many a thing
Not you, — that I won't even try.
Your looks so fresh, your walk so gay,
And charm in your radiant smile
I shall take with me to my beauteous land;
Forever, O Beauty, goodbye.

Princess:

(*Sings*)

In an early morn when you walk in fields
Watch grass in the glittering dew:
You'll see my cheeks, you'll see my tears
And the day of my meeting with you.

Goodbye, goodbye, goodbye, Sane Man,
Forever, forever goodbye...

He's gone... And my desire to have him
Makes me so happy in this world of mine!
The flowers, trees, the sky and songs of birds
Appear to me more beautiful and sweeter
Than I have seen and heard them in the past.
I feel so happy! Perhaps even at nights,
When the pale moon'll awake me from my sleep
I won't be lonely: he will be with me!

E x i t

Brother:

(*Pulls a heavily loaded sack.*)

Phu-u-u... So hot! I doubt that I manage
To bring it home...

The Devil:

You're young and strong!
Here is some more: a handful of pearls for you,
They fetch tenfold of crispy notes, I guess.

Brother:

Probably more: these pearls are very rare!

(Pulls again.)

The sack is pretty heavy, the way is far...
I'm boiling hot...

Evil:

And why then struggle?

Sit down on your sack and wait upon your end!
You're not the first leaving the yellow scull
Behind! Just look around you and you can see
So many weather beaten sculls — also like yours! —
Lay there as symbol of an evil wish
To get the fortune!

The Devil:

You shall take that home!

Here is some more: a handful of nice rubies —
The best you can find on your ugly Earth!

Brother:

Thank you, my friend, you're very kind!
I'll take it home and be the richest one...
The richest one!

(Laughs madly.)

A new expensive car...

A mansion in the richest part of the town...
Servants on their knees with drinks and food...
The pretty girls with smiling loving eyes...
And me! . . Am I the richest one!?? Tell me! . .
This gold, these pearl, rubies and emeralds
Are mine! D'you hear me? They are mine!

(Falls upon the sack and embraces it in a mad agony.)
(The Devil and Evil laugh.)

C U R T A I N

1954

З М И С Т

Сторінка

З ТОВОЮ	5
ЛЕТИ МОЯ ПІСНЕ!	6
УКРАЇНО	6
СЛОВО	7
В ТЕМНИХ ГОЛИХ	8
ГОЛОС	9
МОЯ КРАЇНО!	9
ПОЕТОВІ	10
У ПАМ'ЯТЬ МАТЕРІ	11
БАГАТО РАЗ...	11
ВЕСНА	12
НАЧЕ НА ДИВО...	13
НІЧ ПРИСІЛА...	13
З МИНУЛОГО	14
НАД ТЕМЗОЮ	15
РАНОК	16
ПО ЕВРОПІ	16
НАРОДЕ ЗМУЧЕНИЙ	27
ЧОРНИМ РЯДНОМ...	27
ВОЛОДИМИР	23
ВІДГУК МИНУЛОГО	27
І. Б.	28
СТОЮ, ЗІГНУВШІСЬ...	29
УСІ МИР, СПІВПРАЦЮ ОБГОВОРЮЮТЬ...	30
ВЕСНЯНИЙ ДЕНЬ	30
О, ПРАГНЕННЯ ВЕЛИЧI...	31
ВЕЧІРНЯ МЕЛОДІЯ	32
БІЛЕНЬКІ ПУХНАСТІ СНІЖИНКИ...	32
АЛЬПІЙСЬКИЙ ШПІЛЬ	33
МОЯ ВЕСНА	33
ГІРСЬКА РІКА	34
Я ІЗ ВАМИ...	34
ЗАМОК	35
СТОЮ НЕПЕВНО...	35
Я ПРИТУЛИВСЬ...	36
ФРАГМЕНТ з МИНУЛОГО	36
ВОДОСПАД	37
СОН	37
ПЕРЕЛІТНИЙ ПТАХ	38
СОН	39
ФІЯЛКИ	41
ВЕЧІРНЯ ТИША	41
ДУМА ПРО ТРЬОХ БРАТІВ	42
РАННЯ ОСІНЬ	47
ДУМА ПРО ЗЕМЛЯКА	48
ТЯЖКА ТВОЯ НОГА...	54
ЯК СОН, ЯК СНІГ	54

Сторінка

ДВАДЦЯТИЙ ВІК ...	55
ЛЮБІТЬ! ...	61
ХОЛОДНИЙ МИР ...	61
ІЗ ПОЧАТОГО ЩОДЕННИКА ...	66
ДУМА ПРО ПЕТРА СОРОКУ ...	70
НАД ДУНАЕМ ...	76
ГЕЙ, ПРОСТОРИ! ...	77
ПОБАЖАННЯ ...	77
ВІТЕР З УКРАЇНИ ...	78
РОЗДУМА ...	78
Я ПАМ'ЯТАЮ ...	79
ПО АСФАЛЬТОВИХ ДОРОГАХ...	80
ПОЕТ І КРИТИК ...	80
ПОЕТ РАДЯНСЬКИЙ...	81
ЗА ЩО? ...	82
ВИ ПЕРЕМОГЛИ!	82
РАДЯНСЬКИМ ПОЕТАМ ...	83
ЗУСТРИЧ ...	83
З 36-ГО ...	84
Я І ДУНАЙ ...	84
ПРОЙШЛИ ТУТ ДНІ...	85
ГЛУХО ЛЮДИ ГУДУТЬ...	85
М. С. ...	86
ЛОПОТИТЬ ВІТРИЩЕ НАД ЗЕМЛЕЮ...	86
ПОЛОНЕНІ ...	87
ХОЛОДНИЙ ВІТЕР З УКРАЇНИ...	88
ГОЛОСНІ В КАВ'ЯРНЯХ ТАНЦІ...	88
ПРОХОДЯТЬ ДНІ...	89
ТУЖИТЬ ВІТЕР...	89
ЦЕ НЕ ЧАЙКА...	90
НЕДОВГО ЩЕ! ...	90
СИРІТКА ...	91
ЖОВТЕНЬ ...	92
ЛИСТ ...	92
В РІЗДВЯНУ НІЧ ...	93
ЗЕМЛЯЧЦІ ...	94
ОТ ЩО є!	94
В НАС СЬОГОДНІ...	95
РАНОК ...	95
ПІСНЯ ПРОЩАННЯ ...	96
ПІСНЯ ПРОЩАННЯ — НОТИ ...	97
ПЕРЕСПІВИ:	98
ОЙ СПІВАЄ У ЛУЗІ...	98
ОЙ, У ПОЛІ ЖИТО...	98
ОЙ, ЧОГО...	99
ЯКБИ ТО ДЕ ВЗЯТИ...	100
ШУМЛЯТЬ-ГУДУТЬ...	100
ВІЄ ВІТЕР З УКРАЇНИ...	101
У ЖИТАХ ЯСНЕ СОНЦЕ...	101

C O N T E N T S

	<i>Page</i>
MY YOUTH IS GONE ...	103
MY WISH ...	103
AGE OF GLORY ...	104
WANDERING WONDERER ...	105
I LAUGH AND I AM SAD ...	106
ONCE...	106
AM I ALONE? ...	107
YOU AND I ...	107
THE ALPINE CASTLE ...	108
TO MY MOTHER ...	109
I FEEL UNEASY... ...	110
IT IS NICE TO REMEMBER ...	110
RED ROSE ...	111
O LULI-LULI, SLEEP... ...	112
THE MAN ...	112
A DYING LEAF ...	113
OUR MISSION ...	113
I AM THE HAPPIEST GUY ...	114
PRICE OF FREEDOM ...	114
THE WAY OF FATE ...	115
HUMANITY ...	117
GOD ...	117
KARII OCHI ...	118
I LOOK AT THE BLUE SKY... ...	118
RIDE, COSSACK, RIDE!	119
BLOW, BLOW, WIND, TO MY UKRAINE ...	119
WHITE CHESTNUT TREES ...	120
RUSHNYCHOK ...	120
MARICHKA ...	121
SANE MAN'S DREAM ...	122

WE ARE THE LEADING EXPORTERS OF ALL KIND OF THE BRITISH-MADE MACHINERY FOR PLASTIC INDUSTRIES

WE ARE
REPRESENTED IN MOST
COUNTRIES OF THE
WORLD
BY THE
LEADING DISTRIBUTORS

BIMPEX LTD.
15, Macfarlane Road,
LONDON W.12
England.

THE KOCH temperature guages & indicating-controllers are exclusively distributed in GT. BRITAIN and in most of the COMMONWEALTH COUNTRIES

by
IMPORT EXPORT MACHINES SUPPLIES CO. LTD.
15, Macfarlane Road,
LONDON, W. 12.
England

